

Siumut

INATSIARTUNUT QINERSINEQ 2009

Kalaallit Nunaat
Imminut napatittoq

- *Sapinngilagut*

Indhold

NAMMINERSORNEQ 2009	4
ANINGAASAQARNEQ	5
Akileraarutit akitsuutillu	5
NUNAT ALLAT.....	7
SILLIMANIARNEQ ILLERSORNISSARLU	8
NUNARSUARMIOQATAANEQ.....	9
AATSITASSARSIORNEQ UULIASIORNERLU	10
NUKISSIUUTIT	12
NIUERNEQ	13
INUUSSUTISSARSIORNEQ	15
AALISARNEQ	18
PINIARNEQ	18
IMMINUT PILERSORNEQ	18
TAKORNARIAQARNEQ	19
SULIFFEQARNEQ	21
SANAARTORNEQ	21
ANGALLANNEQ	23
ILINNIARTITAANEQ.....	24
MEEQQAT ATUARFIAT	26
PIORSARSIMASSUSEQ.....	27
AKUULERSITSINEQ.....	27
TIMERSORNEQ	28
ILISIMATUSARNEQ	28
ILAGEEQARNEQ.....	28
TUSAGASSIUUTEQARNEQ	29
INEQARNEQ	31
ISUMAGINNINNEQ	32
ILAQUTARIIT	32
MEEQQAT INUUSUTTULLU	33
INNARLUUTILLIT	34
UTOQQAAT	35
PEQQINNISSAQ.....	36
POLITEQARNEQ	37
EQQARTUUSSIVEQARNEQ.....	37
PARNAARUSSIVEQARNEQ.....	38
KOMMUUNIT	38
ALLAFFISSORNIKKUT KALAALLISUT INGERLATSINEQ	38
NUNAQARFIIT NUKITTUUT NAMMINERLU INGERLATSIFFIIT.....	39
AVATANGIISEQ.....	40
Nunatta isumannaatsuunissaa	40
Avatangiisit isumannaatsuunissaat	40
Suliffeqarfinni isumannaallisaneq.....	41
Angallannermi isumannaallisaaneq	41
Attaveqaateqarnikkut isumannaallisaaneq.....	41
SILAP PISSUSAATA ALLANNGORIARTORNERA.....	42
Sanaartornermi sunniutissat	42
Inuussutissarsiorneq.....	42
Umiarsuartigut angallanneq	42
Takornariaqarneq	42
CO2	42
Eqqaaveqarneq.....	42

Eqqiluisaarneq.....	43
Isumannaallisaaneq	43
QATSERISARTOQARNEQ	43
SIS – SIUMUP INUUSUUTUNUT SULEQATIGIFFIANIT	44
Meeqquerivitsialak.....	44
Atuarfitsialak.....	44
Efterskoolit AFS-illu.....	44
Ilinniartitaaneq	44
Oqaatsit	45
Kulturi	45
Timersorneq	45
Kisimiillutik pilersuisut.....	45
Atornerlunneqarsimasunut iliuusissat	45
Meeqqat pisinnaatitaaffii.....	45
Sunnigiffimmi periarfissat	46
QINEQQUSAARTITAT	47

NAMMINERSORNEQ 2009

Namminersorneq 21. juni 2009 inuiattut ullorsiornerput eqqorlugu eqqunneqassaaq. Namminersornerup piviusunnngortinnissaa SIUMUP ilungersorluni siuttuuffigaa, soorlu aamma Namminersorneq SIUMUP siuttuuffigalugu ingerlakka. Siumut aallartinnerminniit suliaqarsimaqaaq angusaqalunilu Namminersornerli tassaavoq ullumimut suliat annersaat. Maannakkut Namminersornerup anguneratigut aamma ukiorpassuarni anguniarsimasavut piviusunnngortussat makkuupput:

- inuiattut akuerisaaneq
- kalaallisut oqaatsitta pisortatigoortumik oqaatsit naqissuserneqarnerat
- nunap pisuussutaanut tamanut piginnittussaaneq
- annertunerusumik oqartussaalerneq
- namminiilivissinnaanissamut, taamaalillunilu nunatta naalagaaffinngorsinnaanissaanut, periarfissaqartitaalerneq

Namminersornerup aallartilluarnissaa Siumup pingaartilluinnarpaa taamaattumik Namminersornerup inuiaqatigiinnut kalaallinut periarfissiissutai atorluarlugit inatsisartunut qinersereerutta suliasat pingaarnerit makku ilanngullugit nalilersorluarlugit tulleriaarluarlugillu Siumup sulissutiginiarpai;

- Inunnik isumaginnineq peqqinnissaqarfillu
- Aalisarneq piniarnerlu
- Illoqarfinni nunaqarfinni tunisassiorfeqarneq
- Aatsitassarsiorneq Uuliasiornerlu pillugit inatsisissaq
- Inuussutissalerineq pillugu inatsisissaq
- Oqaatsit pillugit inatsisissaq
- Inuiaqatigiinnut akuulersitsineq pillugu inatsisissaq
- Sulisoqarneq pillugu inatsisitigut naleqqussaanissaq
- Niuerneq niueqatigiinnerlu pillugit inatsisitigut naleqqussaanissaq
- Akileraarutit, akitsuutit, iluanaarusiisarnerlu pillugit inatsisitigut naleqqussaaneeq
- Ilageeqarneq pillugu nutaamik inatsisiliornissaq
- Qinersisarneq pillugu inatsisip naleqqussarnissaa

Nuna manna uagut inunngorfigaarput siulitsinniit kingornussaralugu aamma siulitta siuliminnit kingornussaraat. Nuna manna uagut kinguaatsinnut pigisassatut ingerlateqqittussaavarput aamma taakku kinguaassaminnut pigisassatut ingerlateqqittussaavaat. Siulivut ukiorpassuarni nunami asaminni inuuniarfikkuminaassinnaasumi peqqarniissinnaasumilu avataaniit ikiorneqarnissamik isumalluuteqaratik inuusinnaasimapput. Siulitta nuna manna inuiannut allanut tunniussimangisaannarpaat aamma tunniutinngisaannassavarput. Taamaattumik Siumut ingerlaqqissaagut Namminersulivinnissarput angutserlugu, tamatumalu inatsisitigut tunngavissinneqarnissaa pillugu sulinerput ingerlateqqinniarparput.

Nunatsinni innuttaasut atugarisaasa pitsannorsarnissaat pingaarnerpaatillugu Siumut ingerlaqqinniarpoq. Meeqqat, ilaqutariit meerartallit, utoqqaat, innarluutillit, napparsimasut siusinaartumillu pensionisiallit atugarisaat pitsaanerulersinniarlugit aqqissuusseqqinnerit siumup sulissutiginiarpai.

Nunarput tassaassaaq innuttaasut toqqissisimallutik ataatsimoorlutik eqeersimaarlutillu angerlarsimaffigisinnaasaaq, inuimmi nuannaartut naapittakkatta nukimmik piunassutsimillu ingerlaqqinnisatsinnut tunisarpatigut.

Hans Enoksen
Siulittaasoq

ANINGAASAQARNEQ

Siumup Anguniarpaa Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut imminut napatittoq. Nunatsinni Inatsisartut aningaasaqarnikkut (finanspolitik) oqimaaqatigiisumik isumatuumillu siunnerfeqarlutik politikkeqarnissaat Siumup pingaartitaraa.

Inatsisartut ukiumoortumik aningaasanut inatsisaat aqqutigalugu innuttaasut naligiinnerusumik atugassaqtitaanissaat, ilinniagaqassutsip qaffassarneqarnissaa, suliffissaqartitsiniarnerup inuussutisarsiuutinillu ineriartortitsinissamat periarfissat Siumup qulakkeerniarpai.

Aningaasaqarnikkut politikki ima iluarsartuunneqassaaq, inuiaat eqeersimaartut, nakkaannajuitsut, imminnut tatigisut ineriartorusussuseqartullu pilersinniarlugit periarfissat tunngavilerneqarsimasallutik.

Nunatta aningaasarsiornikkut (nationaløkonomi) toqqammavii tassaassapput Nunatta pisuussutai uumassusillit uumaatsullu. Aalisakkat Nunatta imartaaniittut annertunerpaamik aningaasarsiorfiginissaat isumatuumik ilusilerneqartariaqarpoq, avammut niuernermit isertitsissutaasinnaasut aningaasartuutinit amerlanerunissaat qulakkeerneqartariaqarluni. Takornariartitsineq sulii ineriartortineqarlularuni Nunatsinni aningaasarsiornikkut pingaaruteqaleraluttuinnartussaq Siumup tapersorsorpaa.

Aatsitassarsiornerup uuliasiornerullu ineriartortinnissai Siumup tapersorsorpai aqqutissiueqataaffigissallugulu. Inuiaqatigiillu annertunerpaamik pissarseqataanissaat qulakkeerniarlugu inatsisitigut ilusiliinissaq pisariaqarpoq. Aatsitassarsiorniarluni akuersisarnermi periutsit naqqaniit isummerfigineqartariaqarput. Aatsitassarsiorluni paaalernermi inuiaqatigiinnut aningaasatigut isaatitsissutaasinnaasut ilusilerneqartariaqarput, aatsitassarsiornermi ingerlatseqatigiiffissuit Nunatsinni ingerlatsinissaannut aporfissalersunngikkaluarlugit.

Akileraarutit akitsuutilu

Akileraartitsisarnerup siunertaa pingaarnernut pingasunut immikkoortiterneqarsinnaavoq.

1. akileraarutitigut isertitat pisortat sullissinerannut atorneqartarput, assersuutitut taaneqarsinnaapput sanaartorneq, iliniartitaaneq, peqqinnissaqarfik il.il.
2. aningaasat sumut atorneqarnissaat sunnarniarneqarsinnaavoq, assersuutigalugu tupap imigassallu akitsuusersornerisigut innuttaasut taakkuninnga atuivallaannginnissaat anguniarneqarpoq.
3. akileraarusersueriaaseq aqqutigalugu inuiaqatigiit akornanni isertitanik nalimmassaaneq anguneqarsinnaavoq, tassa isertitaqqortunerusumiit isertitakinnerusumut agguaaqqinnikkut.

Akileraarutit arlariupput; 1) toqqannartumik akileraarutit, 2) toqqaannangitsumik akileraarutit. Taakku saniasigut aamma taaneqarsinnaapput meeqqanut ernianullu il.il. tapiissutit.

Inatsisartuni ukiut tamaasa nunamut tamarnut akileraarutit annertussusissaa aalajangerneqartarpoq. Ullumikkut nunamut tamarmut akileraarut 11 procentiuvoq, suliffeqarfiit akileraarutaat 30 procentiuvoq, Kommunit akileraarut 20 – 30% akornaniippoq (apeqqutaatillugu kommuniti sorlermi najugaarneq), Kommunitullu ataatsimut akileraarut 6 procentiulluni. Taakku kommunit iluini nalimmassaassutigineqartarput, tassa kommunit aningaasatigut inissisimalluarnerusut inissisimanerlunnerusunut tapiutigisartagaat. Taamaasilluni nunap ilaani sumiinneq apeqqutaalluni inunnut akileraarut 43%-it 46 %-illu akornaniippoq.

Akitsuutit akileraartutillu tassaapput; nioqquutissanik eqquusuinermit akitsuutit, assersuutigalugu taaneqarsinnaapput sukkunut, kaffinut, imigassamut, tupamut allanullu akitsuutit. Akitsuutit allat taaneqarsinnaasut tassaapput; qamutinut motorilinnut akitsuutit (biilit eqqunnerinut akitsuutit, eq-quiniaanermi akitsuutit, umiarsualivinnut akitsuutit il.il.

Kalaallit Nunaanni akileraartarnermut inatsit sapinngisamik pisariitsunngorlugu sanaajuvoq. Ullumikkut paragrafit 150 missaannaat najoqqutaralugit akileraaruserinermut allaffissornikkut ingerlatsisoqarpoq, tassa nunanut allanut sanilliullugu pisariinnerujussuarmik ingerlatsisoqarluni.

Inuiaqatigiit kalaallit aningaasaqarnerat arlalitsigut nalimmassarneqarpoq. Ilaatigut taaneqarsinnaapput akissarsianut A-nut aamma B-nut ilanngaatic qaavisigut inummut ilanngaatic maanna kr. 48.000-nik annertussuseqartoq taassumalu saniatigut nalinginnaasumik ilanngaatic kr. 10.000-iulluni.

Siumup ilanngullugu allannguutissamik siunnersuuteqassaaq aappariinnut ilanngaatic tamakkiisumik aappariinnut atuutsinneqalernissaa, tassani aaqquissuusseqqinnermi immikkut aningaasarsiat naatsorsorneqartalernerata kinguuneraa aappariit ilanngaataasa aappariinnut iluaqutaajunnaarnera tamannalu tunngavigalugu aappaasoq sulinngippat aapparisaanut sunniuteqartussanngorlugu aaqquinnissaa Siumut sulissutigissavaa.

Nalimmassaanerit allat taaneqarsinnaasut tassaapput; meeqqannut tapit, ineqarnermut meeqqanut tapiissutit tassa 18-it inorlugit ukiulinnut tapit, ineqarnermut tapiissutit (boligsikring) meeqqerivimmiittuutitut/meeraaqqerivimmiittuutitut tapiissutit allallu.

Allat aamma taaneqarsinnaasut tassaapput; ernianut tapit soorlu nammineq illuliorusuttut kajummissaatitut tapit allallumi ileqqaarnermik kajummissaataasinnaasut.

Ilangaatit ilanngaaticgereerlugit aningaasarsiat tamarmik assigiimmik akileraaruserneqartarput, taamaalilluni akileraarusersueriaaseq aqukkuminartuuvooq paasiuminartuullunilu. Akissarsiat annertusiartornerat malillugu akileraaruteqaataasussap qaffatsikkiartorneqartarnera periuseralugu akileraarusersueriaaseq eqqunneqassagaluarpat, aqukkuminaatsumik minnerunngitsumillu ilinniarusussutimik sulerusussutsimillu annertusaaqataannngitsumik kinguneqartussaavoq.

Siumup isumaginiarpaa akileraarusersueriaatsip tunngaviaticigut allanngortinneqannnginnissaa, Siumulli qinersereernerup kingorna suliariniarpaa akileraartarnerup naleqqussaavigineqarnissaa sulerusussutsip aningaasarsiorusussutsillu qaffassarnissaat siunertaralugu, aammalu nammaqatigiinnerup aqqani isertitaqqortuut isertitakinnerillu akornanni nikigassutsip annikillisarnissaa siunertaralugu.

Nunani allani akileraaruteqaataasartut assigalugit, pisuussutit, illuutit, kingornussarsiat, nunaminertanut akileraarutit assigisaallu nunatsinni atorneqannngillat. Siumup maanna suliniutigissavaa pineqartut ullunut pissutsinullu nutaanut naleqqussarnissaat, tassani pingaartumik suliffissuaqarnikkut aatsitassarsiornikkullu pisussat kingunerisassaasa sillimaffiginissaat eqqarsaatigalugit.

Siumut aamma aalisarnermut ataatsimiititaliarsuup oqariartuutaasa aalisarnermut inatsisissap suliarineqarnerani iluatinnartortaasa naammassiniarnissaat suleqataaffigissavaa, tassani pingaartumik - aalisarnermik inuussutissarsiornermik ajoqusiinngikkaluarluni – pisuussutinik atuinermi akileraarusiisinnaaneq eqqarsaatigalugu periarfissanik ujartuinermi.

NUNAT ALLAT

Nunarput ukiuni aggersuni annertuunik ilungersuutissaqarpoq. Nunarsuarmioqatigiit sukkaqisumik imminnut akuliukkiartuinnarnerisa tikereerpaatigut nunarsuarmilu aningaasaqarneq niuerneq tunngavigalugu sukkaqisumik allanngoriartorpoq.

Nunarput ilungersuutissanut tamakkununga piareersimalluartaqarpoq taamalu nunarsuarmioqatigiit aningaasaqarnikkut kattukkiartuinnarnerannut peqataalernissani eqaallisarlugu.

Nunarsuatsinni eqqissineq, atugarissaarneq pisuussuseqarnerlu aqutissiuunneqartussaapput nunarsuarmioqatigiit imminnut pisussaaffileeqatigiillutik suleqatigiikkiartorneratigut.

Nunarsuamioqataanerput atorluartaqarparput tamannami aamma uatsinnut utertitassaajunnaarluni anngunnikuulermat. Ineriartormilulu peqataanissarput aatsaat taamatut saakkortutigaaq. Tamanna pequtugalugu inuiattut immikkut kultoorilittut erseqqarissuseqarnissarput pingaaruteqaleraluttuinnarpoq. Tamannami aqutugalugu kikkorpasuit assigiiusaannartut isikkoqarsinnaanerannit allaanerussaavugut, inuiattut ikittunnguugalualuta erseqqissuseqarluta kiinersinnaalluta allanit eqqaamaneqarsinnaaleraluta. Taamatut inissisimanissaq minnerunngitsumik pingaartuuvoq maanna namminersornermut ikaarsaalernitsinni.

Taamaammat annertuumik suliniutissaavoq kinaassutsitta immikkuullarissutsittalu, ilaatigut ICC aqutugalugu nukittorsarnissaat aammalu tuniniarsinnaasatta aamma Nunat Avannarliit suleqatigiiffiillumi allat peqataaffigisagut aqutigalugit ilisaritinniarnissaat. Tassanilu pingaartuuvoq Nunat Issittut Siunnersuisoqatigiiffianni ukiuni tulluittuni marlunni Naalagaaffeqatigiittut siulersuisuunermik tigummininnissatsinni periarfissanik atuilluarnissarput.

Siumut isumaqarpoq ukiuni aggersuni Nunani Avannarlerni suleqataaffigisatsinnilu allani erseqqarissuserput annertuumik nukittorsassagipput.

Siumut isumaqarpoq ukiuni aggersuni tamaviaarluta anguniassagipput suleqatit iluini naligisatut ataqeqatigiinneq tunngavigalugu suleqatissatut isigineqalernissarput. Tamanna erseqqarissuunermik, peqqissaartuunermik, piareersimalluarsimasuunermik, qulaanit isiginnissinnaassuseqarnermik pikkorissuunermillu takutitsinernik toqqammaveqassaaq, tassanilu Branding Greenland pingaaruteqarlunnartuuvoq, taannami aqutigalugu kinaassutsitta puigunaatsumik ilisarnaataalernissaa eqqaamaneqaatissatut pilersinniartussaassavarput.

Taamaammat ilaatigut piffissanngorpoq imminut pilersornitta sutigut tamatigut qaffassarnissaa taakkulu iluini avammut tuniniarneqarsinnaasunik siunnerfilersuillunilu tunngavissarsiuussilernissaaq. Oqaasermi ukiuni aggersuni qitiulluinnalersussaaq tassaavoq ”imminut napatissinnaanerunissaaq”. Taamatut suliniarnermi EU-mik pitsaasumik suleqateqarnissaaq pingaarlunnartuuvoq – imaanngitsoq tassannga isummiussat suut tamaasa anngaaginnarlugit pissasugut. Naamik tassanittaaq ataqeqatigiinnermik illugiit takutitsiumassuseqarnerat ikummataassaaq, tassaassagummi suleqatit tutsuiginartut pimoorussisuusullu. EU-p isumaqatigiinniartarnissaani nukittorsaatitut saniatigut USA Joint Committee aqutigalugu suleqatigiinneq erseqqilluurtumik ingerlatissaaq – aamma ilinniarnermut atatillugu periarfissaasut nukittorsarnerisigut.

Siumumit erseqqilluinnartumik anguniarneqarpoq imminut napatikkiartuinnarnissaaq taamaammat piffissanngorluinnarpoq suliassat iluini politikikiliornissaaq tamatuminnga ersersitsilluurtumik.

SILLIMANIARNEQ ILLERSORNISSARLU

Kialluunniit isertuussinnaanngilaa Nunarput sakkutooqarneq eqqarsaatigalugu nunarsuatsinni soqutiginarluinnartumik inissisimammat.

Taamaammat pingaartorujussuuvoq Nunatta nunanik allanik isumaqateqarnikkut pitsaasumik illersorneqarsinnaasutut inissisimanissaa. Taamaammat Siumup NATO-mik pitsaasumik suleqateqarnissaq pingaartitaraa, kisiannili aamma pingaartinneqarlunilu anguniarneqarluni tamatuma anguneqarnissaa aallaaveqassasoq, inuiattut akuersarneqarluta ataqqineqarlutalu isigineqarnikkut, piffissaq ungasinnerusoq isigalugu NATO-mi ilaasortavittut inissisinnaanermik siunnerfeqartoq. Sineriaassuarpummi nakkutigisassaq isorartoqaaq.

Ullumikkut Naalagaaffeqatigiittut inissisimanitsigut tamanna qulakkiigaavoq. Kisianni Nunatta namminersuleriartuinnarnerani pingaartuuvoq, nunatta illersornissamut sillimaniarnissamullu attuumassuteqartut iluini nammineerluni piareersimanagerusutut inissikkiartornissaa. Saniatigullu Siumut isumaqarpoq ukiuni aggersuni Nunatta illersornissamut sillimaniarnermullu attuumassuteqartumik inissisimanera nunatsinnut iluaqutaanerusunngorlugu atorneqartariaqartoq. Siumumiillu aamma isumaqarpugut nunarput piareersartariaqartoq nammineq USA-mik Canadamillu/-lluunniit isumaqatigiissuteqarsinnaanissamut minnerunngitsumik sillimaniarnermi piareersimassuseq eqqarsaatigalugu. Maanna ikerasaat nunarsuatta kissatsikkiartornerata kingunerissanik ammariartortut qimerloorutsigut qularutissaangilaq imaatigut angallanneq sinerissatsinnut qanittumi annertusiartussasoq. Tamakkulu ajutoornernik malitseqassagaluarpata ikiueriarnissamik piareersimatitsinissamik annertuumik piumasaqaasiissapput tassanilu soorlu sikoqarnerani pisoqassagaluarpat sikumik aserorterutinik Nunani Avannarlerni annerusumik pigineqanngitsunik pisariaqartitsilersinnaapput, Canada-p isumaqatigiissuteqarfigneratigut aatsaat aaqqiivigineqarsinnaasumik.

Siumumit isumaqarpugut ajutoortoqassagaluarpat piareersimatitsinissaq qularnaatsumik aaqqiiviginiarlugu suleqatissanik pissarsiorneq ingerlateqqinneqartariaqartoq aammalu umiarsuit takornariartaatit Nunatta sineriaani angalaartarnerminni umiarsuit nunatsinneersunik ilisimasortaqartalernissaat piviusunngortinneqartariaqartoq.

Nunarput tamaviaarpoq aningaasaqarnikkut imminut patajaallisarniarluni, tassanilu suut aningaasanik isaatitsissutaasinanasut nutaat ujartorneqartariaqarput. Taamaammallu Siumumit isumaqarpugut Nunarput assersuutigalugu sakkutooqarfittut atorneqartillugu tamatuma akiliutitaqartinneqalernissaa anguniartariaqartoq.

Siumumittaaq isumaqarpugut sillimaniarnermik nakkutilliinissamillu tigumminnilernissarput eqqarsaatigalugu maannangaq inuusuttortatsinnik ilinniartitsineq sungiusaanerlu aaqqissugaalluartoq ukiuni 10-ni tulliuttuni qularnartariaqartoq, saniatigullu nammineq piumassutsimik aallaaveqartumik upalugaarsimanissami/annaassiniarnissami aamma isumalluutigineqarsinnaasunik ilinniartitsilunilu piareersimatitaqalernissaq aallartinneqartariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

NUNARSUARMIOQATAANEQ

Nunarsuarmioqataanermik nunarsuarmioqataanissamillu oqariartuuteqartarneq sammisaqarnerlu nutaajunnigilaq. Tamannami akuujuartuuvoq nunat akunnerminni niueqatigiittarnerat pilermalli.

Nunarsuarmioqataanerummi sorlaa tassaavoq – niuernikkut, sulisoqarnikkut, ilinniartitaanikkut, kulturikkut aningaasanillu paarlagiiaaqatigiinneq nunat assigiinnigitsut akornanni aningaasaqarnikkut eqaatsumik ataatsimoorussiartuinnarneq ilutigalugu. Taamaammat tamatuma siunissami tungaviujartuinnarnissaa pingaaruteqaleriartuinnarnissaalu naatsorsuutigisariaqarparput.

Niurnerput avammut ammasuuvoq taamaammallu nunarsuup sinnerani pisartut uatsinnut sunniuteqartuupput minnerunngitsumik nioqqutissanik annertuumik eqqussuisuunerput aqputigalugu peqputigalugulu.

Nunarsuarmioqataaneq aqputigalugu nunanik allanik unamilligassaqarlutalu suleqatissaqarpugut taamaammat ukiuni aggersuni sutigut tamatigut eqaannerusumik suleriaaseqarluta ingerlatsisariaqarpugut, soorlu sulisut nunap iluani angalasinnaassuseqarnerunerat eqqarsaatigalugu. Taamaammat annertuumik ilinniagaqarnerup iluani sukaterisariaqarpugut innuttaasullu tamat paasitittariaqarlugit sulisoqarnikkut eqaatsumik tunngaveqartariaqaratta suliffissallu malillugit eqaannerusumik nutserartarneq atorlugu malinnaatitsinerusariaqaleratta, minnerunngitsumik aningaasarsiornikkut sanngiinnerusumik ullutsinni inissimasut eqqarsaatigalugit. Tamannami piaartumik pilersissinnaangikkutsigu, taava innuttaasut akornitsinni inuuniarnikkut nikingasoqarnerujussua sulisakortunerusumik misigiartulissavarput – tamannalu Siumumit kissaatiginartinneqanngilluinnarpoq.

Siumut pingaartitsivoq qitiusumit aningaasalersuisinnaassuseqarnikkut, soorlu assersuutigalugu, peqqinnissaqarfegarnissaq innuttaasunut immikkut akilersuisitsiviunngitsumik ingerlasumik. Tamakkumi annertuumik peqataammata toqqissimasumik inuusinnanermut aamma avataanit suliar-tortussatut pisariaqartittuakkagut eqqarsaatigalugit.

Qitiusumit aningaasalersuineq akileraarutitut isertitat tunngavigalugit ingerlasuuvoq, taamaammat pingaartuuvoq suliffissanik nutaanik pilersitsiortortuarnissaq taamatut iliornikkut amerlanerit aningaasarsiorluarnikkut akileraarutitigut annertoqutaasinnaanerat qaffassartuarumallugu. Uagummi allarpassuarnut sanilliulluta saanngeequteqarpugut, tassalu inuiaqatigiittut ikittuunnguunerput Nunattalu isorartunerujussua peqputigalugit qitiusumit aningaasalersugaasumik ingerlatsinerit imatut iliallaannarluta piiarsinnaannginnatsigit aammalu unammillersinnaassutsitsinnik imatut iliallaannartumik qaffassaasinnaanata.

Tassa imaappoq nunarsuarmioqataanerup unaminartuujuarnissaa aningaasaqarnikkullu assigiinnigitsutigut eqquisinnaanera allannngornaviannigilaq. Taamaammat aqputissat pingaartut makku, tassalu sulisut piginnaanngorsartuarnissaat suliffeqarfiillu annerusumik aningaasanik kaaviiartitsisinaanissaat nukittorsartuartaqarpagut. Taamaammat Siumut isumaqarpoq *nunarsuarmioqataaneq pillugu suleriaasissamik pilersaarusiortariaqartugut* taamatut iliornikkut aqputissat oqinnersiugaa-sut soorlu aningaasarsiakkaanerusut akileraarutimik qaavisigut aamma akileraaruteqartinnissaat taamaallat killilerujussuarmik sunniuteqartussaasoq salliutikkunnaarlugit piffissarli ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu ataavartumik aaqqiissutaasinnaasut – soorlu amerlanerusut sulilersinnaanissaat – salliutillugit sulineq ingerlanneqartariaqartoq – minnerunngitsumik ullutsinni ilinniagaqarsimanngitsut eqqarsaatigalugit. Aatsaat taamatut suleriaaseqarnikkut nunarsuarmioqataaneq aallaavigalugu inuiaqatigiittut iluaquserneqarsinnaanerput ammaassinnaavarput.

Tassa imaappoq immitsinnut mattukkiartorata killormulli nunarsuarmioqataaneq akuersaarlugu taassuma iluani piunasaqaataasut malillugit ingerlaniassaagut, tassani ilaatigut tamaviaarutigalugut-taaq akileraarutit akitsuutillu iluini nunanut unammilligassatsinnut sanilliulluta sanngiinnerunnginnissarput.

AATSITASSARSIORNEQ UULIASIORNERLU

Inuusutissarsiutinik nutaanik Nunattalu aningaasaqarniarnikkut siunissami nappatigisinnaasaanik ineriartortitsiniarnermi aatsitassarsiorneq uuliasiornerlu ilaalluinnarput.

Nunatsinni aatsitassat ikummatissallu iluaqutiginiarneqarsinnaasut tamarmik misissoqqissaarneqarnerat pimoorullugu ingerlateqqinneqassaaq, tamatumani erngup, seqernup, mallit, ulittarnerup tinitarnerullu, anorillu nukinginiq atuinerulernissat ilanngullugit.

Uuliasiornermik aatsitassarsiornermillu ingerlatsinerit tamarmik avatangiiseq, pisuussutillu uumasusillit tamaasa mianeralugit ingerlanneqassapput.

Aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu sulisussat ilinniartitaasarnissaat Siumup pilersitseqataaffigereeraluarlugu suli annertusarneqarnissaa sulissutigiumavaa.

Immikkut ilisimasaqartunit oqaatigineqarpoq Nunatta 5 %-ia taamaallaat aatsitassarsiornerup tungaatigut misissuiffigineqarsimasooq, sulili 95 %-ia misissuiffigineqarnikuunngitsoq. Taamaattumik aatsitassarsiornerup siunissami Nunatta aningaasaqarniarneranut sunniuteqalersinnaanera eqqarsaatigalugu, ujarassiuunik aatsitassarsiornermilu sulisartussanik ilinniartitsineq siuarsarneqassaaq.

Aatsitassarsioqatigiiffiit uuliasioqatigiiffiillu Nunatsinni misissueqqaarnissamut paaanissamullu kajungernissaat tunaartarlugu sulinissaannut sinaakkutissat nunanut allanut unammillersinnaasut pilersinneqartariaqarput.

Aatsitassarsioqatigiiffinnut uuliasioqatigiiffinnullu nunani tamalaani akileraarusersueriaatsit ineriartortinneqarsimasut misissuiffigeqqissaarneqartariaqarput, Nunatsinnullu naleqqunnerpaat atorlugit akileraarusersueriaatsimik atuisoqartariaqarpoq, aatsitassat suut pineqarnersut aallaavigalugit.

Taamaattumik aamma Siumup anguniarpaa Nunatsinni aatsitassarsiorumallutik uuliasiorumallutilluunniit inatsisiliornikkut nutarteriffigineqassasut, akuersissutinik tunniussisarnermi tamanut assigiimmik periarfissiinani, kisiannili akuersissutinik tunniussisoqartassasooq aatsitassarsiorumalluni uuliasiorumalluniluunniit saaffiginnittunut ataasiakkaanut piimasaqaatit aalajangersimalluinnartut tunngavigalugit. Tamatumani aallaavigineqartassapput suut atorlut atoriniarneqarnersut, nunap iluani imaluunniit nunap qaavani paaasoqarniarnersooq, kikkut sulisoriniarneqarnersut, Nunatta sua tungaani paaasoqarniarnersooq, avatangiisinut tunngassuteqartut, piiarniarneqartut suunersut, iluanaarutit qanoq agguarneqartussaansut il.il. Tamakku tunngavigalugit qinnuteqartut ataasiakkaat qanoq akileraarusersorneqarnissaannik paaanermilu qanoq atugassaqartitaanissaannik aalajangersaasarnissaaq inatsisitigut tunngavissinneqartariaqarpoq.

Siumup sulissutigissavaa, Namminersornerullutik Oqartussat Aatsitassarsiorneq pillugu allattoqarfik aqutigalugu Verdensbank-ip aatsitassarsiornermi akileraaruseeriaatsit pillugit 2006-imi saqqummersitaa Mining Royalties - A Global Study of Their Impact on Investors, Government, and Civil Society isumassarsiorfigineqassasooq, Nunatsinni siunissaaq eqqarsaatigalugu qanoq aqqis-suussisariaqarnerput ilusilerniarlugu.

Ukiuni makkunani aatsaat taama annertutigisumik nunatsinni aatsitassanik misissuineq aallunneqartigaaq. Ilaatigut Maniitsumi Alcoa aluminiummimik aatsitsivilionnissaa piareersarneqarpoq taannalu pilersinneqassappat sulisussat amerlasuut pisariaqartinneqassapput.

Taassuma saniatigut pissuussutit uumaatsut allat misissuivigalugit ingerlanneqarput ilaatigut siunissami aatsitassanik paaasoqalersinnaanissaa ilimanaateqarluni.

Tamanna tunngavigalugu Siumup siunnersuutigaa nunaqarfimmiut aatsitassarsiorfinni tamakkun-
nunggalu tunngasunut allanut sulisuusinnaalernissaat siunertaralugu pikkorissartitsisarnerit aallar-
tinneqarnissaat.

Taamaattut ingerlasoqalersinnaanera Siumup anguniagassami ilaattut takorloopaa taamaasilluni
nunaqarfimmiut nunap ilaani sulerialutik inuussutissarsiutitoqqatit ingerlateqqissinnaassammati-
gik. Inuit taamatut sulerusuttut periarfissinneqarnissaat siunertaavoq ajunngitsoq pitsaasorlu.

Aluminiumik tunisassiorneq – siunissami peqatigiinneq

Siumumi uagut – qineqqusaarnermiit qineqqusaarnermut – qitiutillugu oqaatiguarparvut nunatta
siunissaa pillugu takorluukkavut, nunatsinni periarfissat assigiinngitsorpassuit aamma nunatsinni
isumalluutit amerlangaartut atoriaannaat neriunaatillit sulili iluaqutigalugit atorneqalinngitsut. Ta-
matigut uagut isornartorsiorneqartarpugut “nanoq suli pisarinagu amia tuniniartarsimagipput”,
aamma takorluukkanik pilersaarutit piviussorsuunngitsunik imaqartunik qinersisartut salloqittarl-
git saqqummiussivigisarivut. Qinersivimmi qaangiuttumi takoqqipparput taamatut uparuartuisarne-
rit tunngavissaqanngitsut.

Nunatsinni **Namminersorneq** Danmarkimut ajunngivissumik isumaqatigiinniarnep kinguneranik
atuutilersussaavoq, tassungalu atatillugu aamma Kalaallit Nunaata aatsitassanik, uuliamik aamma
gassimik pisuussutit piginnittusnaanera qularnaarneqarluni. Peqatigisaanik oqaluttuarisaanermi
takusimanngisatsinnik aatsitassanik, uuliamik gassimik pisuussutit pigisatsinnik iluaquteqarumal-
luni misissueqqissaarnissamik aatsaat taama annertutigisumik soqutiginnittoqarnera misigaarput.
Kiisalu minnerunngitsumik qinersivimmi qaangiuttumi uppersarneqarpoq uagut oqaatigisarta-
garput, tassalu nunatsinni erngup nukilorfissatut periarfissaqartoq annertuumik naleqartunik. Ka-
laallit Nunaat maanna ingerlavoq nunatut aluminiumik tunisassiorneq inissikkiartorluni. Kalaallit
Nunarput nunarsuarmioqataanermi akisussaaffik tigussallugu piareersaleruttorpoq, tassalu erngup
nukinga atorlugu avatangiisinut migutsitsinngitsumik nukimmik tunisassiorneq qularnaaleruttor-
paa.

Siumumi uagut qularutiginngilarput Alcoa-p pilersaarutaata piviussunngornissaa aamma Maniitsumi
aluminiumik aatsitsivik pilersinneqassasoq. Taamaattorli pingaartillugu isiginiarparput peqatigiin-
nissaa pillugu qanoq ilusiliisoqarnissaa, pilersaarummut sunniuteqaqataanissaa aqutissaammat
aamma pilersaarutiginneqartup sukkanerusumik piviussunngortinneqarnissaanut aqutissaammat.
Pingaaruteqarpoq paasissallugu pilersaarummi sanaartornerup ingerlanneqarnerani immikkoortoq
tassaammat annertunerpaamik ajutoortoqaratarfiusinnaasoq. Tamatumunnga pissutaasoq tassaavoq
aningaasaliissutigineqartut amerlasuujunerat, tunisassiulernissallu kinguaattoorneratigut siunissaa
qanittoq isigalugu tamanna sunniuteqarsinnaammat. Kisianni aatsitsivik pilersinneqarpat tunis-
siorneq ulloq unnuarlu ukioq kaajallallugu ullut tamaasa ingerlanneqalissaaq. Taamaaliornikkut
nunanut allanut niueqateqarnikkut nunarput aningaasanik isaatitsilissaaq – ima amerlatigisunik isaa-
titsisoqalissaaq, allaat amerlassusii massakkumut misalioruminaallutik.

Pilersaarut pineqartoq annertussutsimigut siornatigut takuneqarsimangilaq. Tamannalu pissutiga-
lugu immikkut pisariaqartoq, tutsuiginartumik peqqissaartumillu suliap ingerlanneqarnissaa isuma-
gissavarput, tamatumalu nassatarisaanik immikkut ilisimasallit nunanit allaneersut atorneqarnerat
ingerlatiinnassavarput, taakkunannga ilisimasanik misilittakkanillu pisariaqartinneqartunik pilersor-
neqarluta, pilersaarutit ineriartortinneqarnerani Alcoa-meersunut tamakkiisumik nallersuussinnaaq-
qulluta.

Anguniakkap isumannaatsumik tamanullu iluaqutaasussanngorlugu piviussunngortinnissaa Siumup
pimoorullugu suleqataaffigissavaa.

NUKISSIUUTIT

Nunarput nukissiornikkut imminut pilersortoq Siumup anguniagaraa. Nukissiornermi pingaartinneqassaaq nukissiuutit ataavartut atornissaat.

Siumup nukissiornermut politikkimi anguniarpaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqunnerpaamik avatangiisinullu ajoqusiinnginnerpaamik nukissiuutini pilersugaanissaq kiisalu uuliamik isumalluuteqarnerup annikillisarnissaa.

Nunatsinnut pingaaruteqarpoq nukissiornermi siammarterinermilu teknikkikkut ineriartorneq malinnaaffigissallugu illoqarfiit nunaqarfiillu isumannaatsumik pilersorneqarnerat attatiinnarumallugu.

Nunatta aatsitassatigut uulisiornikkullu periarfissai ineriartortinneqartuarneqassapput (alternativ energi former), erngup, anorip, seqernup brint teknologillu nukingisa atorluarnissaat aamma eqqarsaatigalugit.

Avataaniit aningaasalersuuteqarnikkut nukissiorfinnik sanaartorerit periarfissiuunneqassapput, soorlu erngup, anorip, seqernup brint teknologillu nukingisa eqqarsaatigalugit.

Taaneqartut aallaavigalugit Siumup makku ilanngullugit sulissutiginiarpai:

- Erngup, anorip, seqernup brint teknologillu nukingini atuerit annertusiartortinnerat Nunatsinni inuussutissarsiornermut innuttaasunullu oqilisaataassumik kinguneqartinneqassaaq.
- Erngup anorip, seqernup brint teknologillu nukingat atorlugit nukissiuuteqqat misiligarneqarnissaat aallartisarneqassaaq aamma savaateqarfinni, nunaqarfinni illoqarfinnilu tamani atornerneqarnissaat siunertaralugu.

NIUERNEQ

Nunatsinni niuernikkut nunanillu allanik niueqateqarnermi ingerlatsineq Namminersornerup inatsisitigut tunngavississisutai naapertorlugit nunanillu allanik isumaqatigiissuteqartarnerit aqutugalugit torersumik nunatsinnullu aningaasatigut aallatigullu suleqatigiinnertigut sapinngisamik pissarsinarnerpaasumik ingerlatsisoqarnissaa Siumup aqutissiunniarpaa.

Nunanik allanik niueqateqarnerup annertusarneqarnissaa Siumup sulissutigeqqinniarpaa ilanngullugit nunat sanilerisagut Canada, USA, Islandilu suleqatiginerat annertunerungaartariaqarpoq aningaasartuutit niuernermi appassinnerpaaffissaat angujumallugu. Ilinniarluarsimalersimasut atorluarlugit Canadami USA-milu aallartitaqalersinnaanissarput anguniarneqassaaq.

Niuernermi tamatigut aningaasaq qitiutittuaannanngikkaluarlugu, nunalli suleqatigisatta nunattalu pisariaqartitaat tunniussinnaasaalu aallavigalugit paarlaaseqatigiittarnerit periarfissat ilaattut anguniarneqarnissaa Siumup pingaartippaa.

Nunatta EU-mik aalisarnikkut niuernikkullu isumaqatigiissuteqartarnera naleqqussarlugu nutarterneqartuassaaq, aamma allatigut nunatta EU-mik suleqateqarnera ineriartortinneqassaaq.

Nunatta WTO-mi ilaasortaanermigut iluaqutigisinnaasai annertusarneqassapput, akornutigisinnaasaasalu qulaajarneqarnissaat sulissutigineqartariaqarluni. Nunatta NAFTA-mi ilaasortanngorsinnaanera nalilersuiffigineqarluni misissoqqissaarneqassaaq.

Nunat allat akitsuutitigut nioqutissanillu ataasiakkaanik eqqusseqqusinnginnerisigut aqqissuussinerit Nunatta nunallu inuusa aningaasarsiorfissaannik killilersimaarinnittut tamarmik naalakkersuinikkut attaveqaatit atorlugit oqaloqatiginnissutigineqartassapput aqqiivigineqartassallutillu. Siumup anguniarpaa kalaallit nunaat niueqatigiinnermi peqataalluartoq.

Nilammik imermillu nioqutissiornerit taakkunanngalu niuerutiginninnerit piaartumik annertusaavigineqassapput suullu taamaaliornissamut akornutaasut aporfiusullu qulaajarneqassallutik, pisussutitta taakku nunarsuarmi annertunerpaasut nunatsinnit aningaasarsiu-taanerunissaat Siumup aqutissiueqataaffigissavai.

Avammut niuerneq

Siumup nunatta avammut niuernikkut inissisimanagera nukittorsarniarpaa, nioqutissallu pisariinnerusumik sukkanerusumik kiisalu akitigut unammillernerusumik pissarsiarineqartarnissaat aqutissiunneqartarnissaallu anguniarlugu.

Nunatsinni tunisassiat neqit, aalisakkat, ammillu pitsaalluinnartumik suliarineqarnerisigut qaffassisumillu pitsaassusilikkatut avammut tunisassiarineqartarnissaat nittarsaanneqartarnissaallu sulissutigineqassaaq.

Umimmaat tuttullu neqaat pitsaalluinnartut EU-mut tuniniarneqarsinnaanissaat aqutissiunneqassaaq, imermillu avammut tunisassiorneq pimoorunneqarnerusariaqarluni.

Siumut-p namminersulerneq aqutugalugu avammut niuerneq tamaat isigalugu Nunatsinnut aningaasarsiornerikkut annertunerusumik pissarsissutaasalernissaa anguniarpaa. Tunisassiatta nunatsinni pissarsiasartaasa aningaasatigut annerpaartaasa nunatsinnut tuttallernissaat.

Nunatsinni aalisagartassiissutaasartut niuernermi toqqammaviulluinnartut aningaasarsiu-taanerpaamik ingerlanneqassapput, avataanillu aningaasalersueqataanissamut pilerinarnerusunngorlugu aqqissuussinissaq sulissutigineqassaaq. Siumup anguniarpaa aalisakkanik avammut niuernermi nunarput ingerlalluartoq.

Nunatsinni niueqatigiinneq

Pisortat namminersortullu suliffeqarfiisa akornanni niuernikkut periarfissat oqilisaavigineqartuasapput, soorlu assartuinermi akit, akitsuutit, akileraarutillu tungaasigut aaqqissuussinerit naleqqusartuarnerisigut. Akitsuusiisarneq pillugu inatsisissaq piviusunngortinneqassaaq.

Nioqqtissanik pilersorneqarnermi sumiiffinni assigiinngitsuni pilersuineq isumannaallisarneqassaaq, kiisalu akit sumiiffinni aamma sikusartuni inuuniarnermi nammakkuminarnerusunngornissaat siunertaralugu nutaamik aaqqissuussisoqassaaq.

Nunatta iluani nioqqtissiat suulluunniit Nunatsinni atuisartunit suliffeqarfinnillu atorluarneqarnissaat qulakkeerniarneqassaaq.

Nunatsinni atuisartut siunnersuisoqatigiivi, kommuneqarfinnilu atuisartut ataatsimiititaliaat nunaqarfinnilu aqutsisut aaqqissuusseqqinnikkut suliassanik isumagisassanillu siunertaqarluartumik ingerlatsisinnaalernissaat qulakkeerneqassaaq.

Niuertarfiit imminut akilersinnaasut

Siumup anguniarpaa niuertarfiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut sapinngisamik niuernikkut imminut akilersinnaasumik ingerlannissaat sulilu pimoorunnerullugu sulissuti-geqqinniarpaa niuerpalaartumik ingerlariaaseqalernissaq pisisartut qanimut suleqatiginerisigut.

Niuertarfinnik namminersortunngorsaaneq innuttaasut peqatigalugit Siumup anguniarpaa, namminersortunngorsaaniissamullu piareersaaneq, piukkunnarsaanissamullu aqqtissiuussinerit peqqissaartumik suliarneqassapput pingaartumik niuertarfinnik aamma “nunaqarfinni” namminersortunngorsaaniarnerup nukittorsarnerunissaa Siumut-p ingerlateqqinniarpaa.

Nioqqtissat peqqinnartut

Siumup anguniarpaa nerisassat peqqinnartut ajornannginnerusumik akikinnerusumillu pisisartunut annguttalernissaat. Peqqinnissamik suliaqartut niuertarfiillu suleqatigiinnerisigut innuttaasut peqqinnerulernissaat anguniarneqassaaq, taamaasilluni nappaatit inooriaatsimik aallaaveqartut annikillisarneqassallutik.

Kalaalimerngit nioqqtigineri

Siumup anguniarpaa nunatta pissarititaanik, kalaaliminernik innuttaasunut sapinngisamik naammanginartumillu pissaqartitsinissaq tamakkulu pitsaassutsimikkut qaffasittunik akitigullu appasinnerpaaffilernissaat. Kalaalimernit annertunerusumik nioqqtigineqarnissaat anguneqassaaq ineriartortitsineq nutaaliornierlu aqqtigalugit. Nutaaliornierlutik sulissuteqarniartut tapersorneqassapput, nutaaliorniermilu nunatta avataaniit suleqatissarsiorneq isumassarsiornerlu sulissutigineqassaaq. Minnerunngitsumillu nunaqarfiit pisuussutaasa atorluarneqarnissaat Siumup aqqtissiuutissavaa.

Niuernikkut ilinniartitaaneq

Inuiaqatigiinnut namminersortunut pisariaqarluinnarpoq innuttaasut namminersortut niuernermullu paasisimasagarluartut. Siumup anguniarpaa meeqqat atuarfiani niuernerup silarsuaanik ilinniartitsisoqarnerunissaa. Niuerneq atuartut minnerniit aallartillugu ilinniartitsissutigineqarnissaat sulissutigineqassaaq.

INUUSSUTISSARSIORNEQ

Nunatsinni inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq arlarinnut sammivilimmik tamatigoortumillu ingerlanneqassaaq, taamaaliornikkut Nunarput aningaasaqarnikkut isumannaatsoq imminullu napatittoq pilersinneqarsinnaaqqullugu, ingerlanneqarsinnaaqqullugulu.

Nunatta isorartunera, inukinnera, aningaasallu inuinnarnik pigineqartut killeqarnerat taamalu assartuinnermi periarfissat killeqarnerat, inuussutissarsiornermut sinaakkusiiniarnermi aallaavigineqarput. Nunatsinni maannakkorpiaq inuussutissarsiornermi killiffik illuatungaaniilu siunissami periarfissat inuussutissarsiornermi sinaakutissatut atuutsinniagassat siunertaasunut naleqqussarlugit eqaallisarneqassapput.

Nunarsuarmi aningaasarsiornerep aningaasaqarnerullu periarfissat piffissami matumani killilersimaarpai, allaat nunatsinni inuussutissarsiornikkut ingerlatatta annersaat ajornartorsiortilersimallugu, pingaartunik sinerissap qanittuani aalisartut aammalumi aatsitassarsiortiit piffissami qanittumi aallartinneqarsimasut aallartinneqarsinnaasullu eqqorneqarsimallutik.

Siumut isumaqarpoq inuussutissarsiornikkut nunatsinni unammilligassat annertugaluqisut suliffeqarfiit pioreersut suli annertunerusumik nunatsinni pissarsivigineqarsinnaasut, suliffiillu suli pilersinneqanngitsut suli annertunerusumik periarfissinneqarsinnaasut pitsaasumik sinaakkusiinertigut.

Taamaattumik Siumup sulissutigeqqinniarpaa suliffissanik nutaanik aallartitsiniartarnerup eqaallisarneqarneqarluni piuminarnerulernissaa.

Illoqarfinni Nunaqarfinnilu tunisassiorfeqarneq piffinni innuttaasunut inuiaqatigiinnullu iluaqutaanerpaanngorlugit ingerlanneqalissapput, nunatta aningaasaqarnikkut imminut napatilernissaanut tunngavisseeqataasunngorlugit.

Aalisakkat Suliareqqinneri

Nunatsinni avammut tunisassiornerit saniatigut nunatta iluani immitsinnut pilersorsinnaanerput annertusartariaqarparput, soorlu nukissiuuteqarnikkut inuussutissaqarnikkut tamannami Siumumit periarfissaqarluartutut isigaarput.

Aalisakkanik tulaassuiffiusuni tunisassiap suliareqqinneratigut qullukkanik, aalisakkanik panertunik allatullu suliareqqitanik amigaaqarneq qaangerneqarsinnaavoq sumiiffinnilu aningaasarsiornikkut annertuumik iluaqutaalluni. aalisakkerisunik ilitersuinissaq, niuerfissanik attaveqaasersornissaq isumassarsiorfeqarnissarlu amigaaqineqartoq pilersinniarlugu aqutissiuisoqassaaq.

Siumup siuttuuffigiumavaa aalisakkat amerlanerit annertunerusumik suliareqqinneqarnerisigut tunisassiornerup annertusaavigineqarnissaa.

Imerkik tunisassiorneq

Nunatta sersuaannaaluunniit qivaraanni tassaniippoq nunarsuatsinni imissamaatip minguitsup 7 % -a, nunattalu sineriaani tatsini, Nunattalu iluani imeqarfinni erngit nassaassaasut ilanngukkaanni, mianersortumik naatsorsuutigineqarsinnaavoq, nunarsuatsinni imissamaatip minguitsup 8 – 9 %-a missiliorlugu nunatsiniisimassasoq. Tamatumalu pisussaaffilerpaatigut nunatsinni isumatuumik imermut politikkeqarnissamat.

Nunarsuatsinni imissameertoqarnera, nunani allani imermik tunisassiorfissuarnit nukittuunit arajut-simaneqaaqqajannigilaq, unammillernermillu sakkortuumik pilersitsiviulluni. Tamanna pissutigalugu Nunatta ernganik minguitsumik avammut nioqquteqarnissaq siunertarlugu tunisassiorfiliornarnermi, nunani allamiunik aningaasaliisinnaasunik suleqatissarsiornissaq sanioqqunneqarsinnaanngi-

laq, minnerunngitsumik ukiuni makkunani nunarsuaq tamakkerlugu aningaasarsiornerup iluani ilungersunartorsionerup nalaani.

Taamaattumik, Nunatsinni aningaasanik amerlanerusunik kaaviaartitaqalernissaq, minnerunngitsumillu, suliffissanik ataavartunik amerlanerpaanik pilersitsisinnaaneq siunertaralugit, Siumup anguniarpaa nunanit allanit nunatsinnut aningaasaliinartut, Nunatsinnut saaffiginnissuteqarnerminni, sapinngisamik eqaannerpaamik sullinneqartalernissaat. Siumup pissusissamisoornerpaatut isigaa sulissutigissallugulu, nunanit allanit imermut tunngasunik saaffiginnittut ullumikkutut pisortaqqarfinnut assigiinngitsunut siammartiternagit, inuussutissarsiornermut Pisortaqqarfimmit tamakkiisumik sullinneqartalernissaat.

Siumut isumaqqarpoq, Nunatta, nunarsuatta sinneranut imermik minguitsumik tunisassiorlutut, unamillersinnaassuseqqartumik inissinnissaa pissutigalugu, aallartisarnerpup nalaani sapinngisamik aporfissaqqarfiumnginnerpaamik periarfissiisoqqarnissaa pingaaruteqqarluinnartuusoq.

Imermik tunisassiornermi Nunatta isertitassai royaltimik akiliuteqqartitsinikkut, suliffeqqarfiit akile-raarutaasigut, kiisalu sulisut akissarsiaminnit akileraarutaasigut qulakkeerneqqassapput. Siumup ilisimaaraa, imermik tunisassiornermi akuersissumik pigisaqqartut, aallarnisarnermi aningaasarpassuarnik aningaasartuuteqqartariaqqarnerat, tamannalu tunngavigalugu Siumup sulissutigissavaa, akuersissumik pigisallit ukiuni aallartilluarnissaa qulakkeerrinniffiqeqarnissaa, nunani allani imermik tunisassiornermi nukittuunit ipitinneqqarsinnaanerit pinngitsoortinniarlugu.

Siumup anguniarpaa, Nunatta, nunarsuatta sinnerani imermik minguitsumik tunisassiorlutut, nukittuutut inissinnissaa.

Inuussutissarsiutinik allanik ineriartortitsineq

Nunarsuaq tamakkerlugu avatangiisit pillugit innarlitsaaliuineq ukiut kingullit sakkortusigaluttuinnarpoq. Piffissami kingullermi USA-p tungaanit avatangiisinut inussiarnernerusumik periaaseqqalernissaq oqariartuutigineqqarpoq, ilimagisariaqqarlunilu 2009-imi nunarsuaq tamakkerlugu avatangiisit pillugit ataatsimeersuarnissami – Danmarkimi ingerlanneqqartussami – siunnerfiit nutaat ersarinnerusullu isumaqqatigiissutigineqqarumaartut.

Taamaattumik ilaatigut tamakku tunngavigalugit Siumut isumaqqarpoq Nunatsinni inuussutissarsiutinik nutaanik ineriartortitsinissamut periarfissaqqartoq, soorlu ilaatigut makku eqqarsaatigalugit:

Qarasaasiaqqarfissuaq

Nunarsuarmi sumiiffinni arlalinni qarasaasiaqqarferujussuit eqiteruffiinnik peqqarpoq. Taakku innaallagissamik annertoerujussuarmik pisariaqqartitsipput. Innaallagissallu pilersinnissaa tamatigut avatangiisinut innarlitsaaliuisuuneq ajorpoq, taamaattumillu Nunatsinni erngup nukinganik peqqumaateqqarnitsigut periarfissagut atorluartariaqqarpagut.

Nunarput qarasaasiaqqarfissuit eqiteruffiannik ataatsimik arlalinnilluunniit inissiiffigissallugu manna periarfissaqqalereerpoq, tassami ukioq manna immap naqqatigut qarasaasiatigut attaveqaat Nunatta, USA-p Europallu akornanni pilersinneqqareerpoq.

Erngup nukinganik innaallagissiorfiliornikkut qarasaasiaqqarfissuit eqiteruffiannik nillusaanermut atorussamik pilersitsinermi CO2-mik silaannarmut aniatitsineq pinngitsoorneqqarsinnaavoq, taamaallillunilu avatangiisit innarlitsaaliuineqqarnissaata tungaanit isigalugu tamanna suliffeqqarferujussuarnut pilerinarsinnaalluni.

Akileraarfiunngitsumik umiarsualivimmik pilersitsineq

USA-p Europallu akornanni umiarsuartigut assartuineq annertusigaluttuinnarpoq, silaannaallu kis-satsikkiartornera ilutigalugu Canadap avannaani ikerasassuaq Sullualuk (Lancaster Sound) aqqu-saarlugu Europamit Asiamut imaatigut aqquteqalersinnaanera oqaluuserineqarpoq.

Tamanna peqataaffigutsigu peqataaffiginnikkutsiguluunniit sanioqqunneqarsinnaanaviannigilaq, Nunatta imartaa umiarsuarnik ingerlaarfigineqartorujussuannngortussaasoq, taamaattumillu mingut-sitsisoqarsinnaaneranut sillimaniarluni sullissinerullu tungaatigut aningaasarsiorfeqarsinnaajumal-luni Nunatsinni akileraarfiunngitsumik umiarsualivimmik pilersitsisinnaaneq Siumup suleqataaffi-galugu ingerlateqqissavaa.

Brint-imik tunisassiulersinnaaneq

Nunatta sermersua iluaqutigalugu brint-imik tunisassiortoqalersinnaanera sukumiisumik misissuif-figineqassasoq Siumut isumaqarpoq.

Brint nunani allani nukissatut nutaatut annertuumik soqutigineqarluni ineriartortinneqarpoq, brint-illi pilersinneqarnerani nukerujussuaq pisariaqartinneqartarpoq, taamaattumik Nunatta erngup nu-kissiorfissuarnik sanaartornissamut periarfissaqarluarnera naammattorsuarmillu imeqarnera ator-luarlugit siunissami brint-timik tunisassiulersinnaanerput Siumumiit anguniartuarniarparput.

AALISARNEQ

Nunatsinni aalisarnek inuussutissarsiutitta pingaarnersaraat. Aalisarnek piujuaannartitsineq toq-qammavigalugu ingerlanneqassaaq, aalisarnek inuussutissarsiorterup siunissami qularnaanneru-sumik ingerlanneqarnissaa angujumallugu.

Aalisarnerup aqqissuunera pisortanit aqunneqarnerata allaffissornikkut pisariillisartuaannarnissaa, politikikkullu ukiut tamaasa aalajangiunneqartartut ikilisarnissaat Siumumi anguniarparput. Siumumi maluginiarparput aalisartut sapinngisamik annertunerpaamik kiffaanngissuseqarlutik inoorusuttut, tamannalu aqutissiuunneqartariaqarpoq. Ungasinnerusorlu isigalugu aalisartut pisassinneqarsimasut namminneq aalajangertassagaat nunami imaluunniit immami aalisagaq tunisassiarineqassanersoq. Aalisartut pisinnatitaaffigissavaat namminneq aalajangissallugu aalisakkat toqqaannartumik avammut tunissanerlugit imaluunniit nunami tunitsivinnut tunisissanerlutik.

Siumut isumaqarpoq aalisartut aningaasarsiorsinnaanerata pisassiissutigineqartartunut naleqqussartuaannarnissaminut periarfissaqartariaqartut.

Aalisarnerup nutaamik inatsiseqalernissaa Siumumi tapersorsorparput, "Aalisarnek pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliuutersuutaa" 2009-mi naalakkersuisunut tunniunneqartoq aalisartut kattuffiat minnerunngitsumillu sinerissami aalisartut peqatigalugit Siumup aqqissuunniarpaa aalisarnek inuutissarsiuteqartut peqatigilluinnarlugit.

PINIARNEQ

Piniakkanik atuneq nungusaataangitsumik ilisimatuusutsikkut taamatullu atuisut ilisimasaannik tunngaveqarluni nunatsinni aqutsineq ingerlanneqassaaq, piniagassanik aqutsineq tutsuiginarlunartumik illuinnaasiunngitsumillu ingerlanneqarnissaa Siumup pingaatitaraa. Siumut Politikikkut anguniagaanni allaqqavoq, pisuussutit uumasusillit tamaasa nunatsinni pisortat oqartussaaffigaat, namminerlu aalajangiiffigisartussaallugit, Siumup anguniarpaa nunatta pissarititaannik annertuneru-sumik nunatta iluani atuilernerunissarput taamaalilluni Piniartut tunisassiaat annertuneru-sumik nunatsinni tunisassiarisalernissaat angujumallugu

Nunatsinni tunisassiat annertuneru-sumik atugaalernissaannik Siumumi eqqarsarnitsinni ilaapput nunatsinni suliffeqarfiit pilersinneqartussat aatsitassarsiorfiit assigisaallu nunatta pissarititaannik atuissasut nerisassat tungaasigut, atisassaallu ukiorfiit assigisaallu nunatsinniit pilersussavagut nunatta pissarititai atorluarnerisigut Piniartut tunitsivissaqartuarnissaat qulakkiissavarput, puisit amiisalu annertuneru-sumik nunatta iluani atugaalernissaat sulissutigissallutigu qulaani eqqartukkata sulissutigineratigut.

Piniakkanik killilersuinerit piniartut ilisimasaat misilittagaallu aallaavigalugit aqqissuuteqqinneqassapput, soorunami uumasusillit nungukkiartunnginnissaat aallaavigalugu.

IMMINUT PILERSORNEQ

Siumup anguniarpaa nunatsinni annertuneru-sumik sutigut tamatigut (nukissiuuteqarnikkut, nerisarnikkut, imeqarnikkut, uumasuuteqarnikkut, naatitanik pilersorsinnaanikkut il.il.) imminut pilersorsinnaanerup annertusartuarnissaa.

Nunalerineq Uumasuuteqarnerlu

Nunalerinerup uumasuuteqarnerillu inuutissarsiutaanerisa annertusarnissaat Siumup sulissutigiuasavaa aamma ineriartortitsinermut aningaasalersuariaatsit ilanngullugit. Taamammat tamatumani ineriartortitsineq pilersarusiorluakkamik savaatillit peqatigiiffiat suleqataatilluarlugu ingerlanneqassaaq.

Siumup anguniarpaa Nunatsinni nunalerinerup uumasuuteqarnerlu imminnut naapertuuttumik ineriartortinneqarnissaat nunatta neqissaqarnikkut naatitagitullu sapinngisamik annertunerpaamik imminut pilersulersinnaanissaa siunertaralugu aamma nunanut allanut unammillersinnaasumik nioqputtissiornerup tuniniaanerullu annertusarnissaat ilanngullugu. Neqinik nioqputtissanik immitsinnut annertunerpaamik pilersorsinnaanerput siunertaassaaq piviusunngortinneqarlunilu. Tamanna qulakkeerniarlugu neqinik nioqputtissiornermi ineriartortitsivimmik ingerlatsivimmillu pilersititsisoqassaaq.

Atortussanik nerisassanillu immitsinnut pilersornissarput annerpaaffissaminiittuassaaq. Tamanna nunat allat unammillernerisigut nunallu iluani assartueriaatsit pitsaasut atorlugit pissaaq. Avammut unammillersinnaaneq qulakkeerniarlugu tunisassiornermi aningaasartuutit akitsuutillu minnerpaaffissaminiissapput.

Nunatta naasuinik, paarnaanik, naatitanillu allanik nioqputtissiornerit nutaat aallartisarneqassapput ineriartortinneqarlutillu, tamatumani minguissuseq pitsaassuserlu qitiutilluinnarlugit ingerlatsisoqassaaq, taakkunanga nioqputtissiornermik aallartitsiniartut tamarmik ilinniartinneqartassapput aaq-qissuussaasumik akuerisaasumillu. Ilinniartitsinerit ingerlanneqassapput INULI Narsami inuussutissalerinermik ilinniarfik atorluarlugu.

Naatitat

Illoqarfiit annerit eqqakkanik ikuallaaviisa kiak pilersittagaat aammalu erngup nukinga atorlugu nukissiorfiit atorluarnerisigut naatitsivinnik kiassakkanik illoqarfinni annerni pilersititsisoqartariaqarpoq, taamaalilluta assartuinnermut akit sipaarneqassagaluar mata, aammalumi illoqarfinni ukioq kaajallallugu sikusartuni naatitanik asiujasunik pilersorneqarsinnaaneq anguneqassagaluar mat kikkunnut tamanut peqqinnarnerusunik nerisaaqalersinnaaneq aamma anguneqassamat, minnerunngitsumillu nunatsinni suliffissat pinngorlutillu aningaasat nunatsinniiginnalissammata.

Immami nunamilu uumasut atorluarnissaat

Illoqarfiit annerit pitsaanagerusunik arfernik, puisinik, tutunuk, umimmannik allanillu pisariinnerusunik pilersorneqarsinnaaner at anguniarneqassaaq. Pilersuisinnaanerullu eqaallisaruaannarnissaa aamma inatsisitigut naleqqussaavigineqassalluni, piujuaannartitsinissaaq toqqammavigalugu aqutsinikkut. Siumup anguniarpaa neqinik imminnut pilersornerulernissarput.

TAKORNARIAQARNEQ

Takornariartitsinerup inuussutissarsiutitut aningaasarsiutaallualersinnaanera ilaatigut takutinneqartareersoq suli pimoorunnerullugu ineriartortinneqartoq Siumup qulakkeerusuppa.

Nunatsinni takornariaqarnermut ingerlatsisut ingerlatserusuttullu ingerlaavartumik isumassarsioqatigiittarfeqarnissaannik pilersitsivigineqartariaqarput. Isumaqatigiinniariaatsit, akilersueriaatsit, kif-fartuuseriaatsit, tuniniaariaatsit, angallasseriaatsit, ussasaareriaatsit, aalisartitsisarnerit piniartitsisarnerillu pikkorissartitsissutigineqartariaqarput.

Siumup pingaartippaa takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqalerusuttut pikkorissartarfissaannik pilersitsinissaaq. Tassa allaffissornikkut takornariaqarnermik ingerlatsinermut atuarfusup saniatigut ataavartumik qimussiussisartunut, savaatilinnut, unnuisitsisartunut, angallassisartunut, aalisartitsisartunut piniartitsisartunut allatigullu ingerlatserusuttunut ingerlaavartumik pikkorissartarfeqalerinikkut aqputtissiuussisoqassaaq.

Kulturip atorluarneratigut aningaasarsiorfiit sukarsuit sisamaattut

Nunatsinni aningaasarsiornermi kulturitta aningaasatigut iluaqutaanerulersinnissaa tapiissuteqartarfittuinnaq isigineqarnera mumitillugu, nunap nittarsaanneqarnerani niuerneranilu atorluaaneq anguneqartariaqarpoq. Kulturitta immikkuullarissup, nutaaliaasup soqutigintullu atornissaa atorluagassatut isigisariaqalerparput. Taamaaliornitsigut imminut pilersorsinnaassuseq tulluusi-maernerlu annertusissavarput.

Kulturikkut peqaqaagut. Pigisavut ilisimasavullu ulluinnarnilu ileqqutsinnik tunngaviliisuusut nunnarsuarmioqatigiinnit assigineqanngitsut perroorutissaraagut nittarsaannerisigut atorluarnerisigullu.

Nunat allat nipilersortartunik, erinarsortartunik, eqqumiitsuliortunik assigisaannillu annertuumik nittarsaassinermi atorluaanermikkut eqqumiitsuliornikkut inuussutissarsiateqarnerup annertuumik aningaasaqarniarnikkut isaatitsissutigisarpaat. Nunatsinni pikkorissorpassuit tapiissutissaannaq aallaaviginagu siunnerfeqarluartunik inuussutissarsiuutigut aqutissiuunneqarnissartik pisariaqartip-paat. Siumumiit aqutissiuutsigu kulturip inuussutissarsiuutigulli allatulli pingaartinneqarluni aningaasaliiffigineqaannarnani allatulli siunertaqarluartunik ingerlanneqarnissaanut.

SULIFFEQARNEQ

Nunatsinni suliffissatigut periarfissat siunissami qanittumi annertuserujussuarnissaat naatsorsuutigalugu sulisussatigut piareersarluni naleqqussaanaq Siumup pimoorullugu aallartinniarppaa, aali-sarneq, takornarianik sullissineq, aatsitassarsiorneq, erngup nukinganik nukissiuusiorneq, Alumii-niumik aatsitserivissuliorneq, olie-siorneq il.il. Tamakku sulisussarpassuarnik suliassanut naleqqus-sarsimasunik pisariaqartitsipput.

Taamaattumik tamanna annerutunerusumik piareersarfigisariaqarparput, inuit nutserfiini suliffissa-qarfiusuni inissialiortitsernerit, meeqqat atuarfeqarnissaat, paaqqinnittarfiit naleqqussarnissaat, sun-giffimmi samisassaqtitsiviit isumannaarnissaat il.il. minnerunngitsumillu avataaniit nunatsinnut suliaortinneqartussat piareersarfiginissaat isumannaarniartariaqarluni, soorlu Maniitsormiut taa-maaliorlutik aallartereersut.

Siumup sulissutiginiarpaa suliffissanik ataavartunik pilersitsiniarnermi sulisartut nunaqavissut suli-sussatut piareersartinneqartarnissaat, suliffissanik pilersitsiniartoq namminersortuuppat pisortanil-luunniit ingerlanneqarnera apeqqutaatinnagu. Siumup ilanngullugu sulissutiginiarpaa kilissatini aqumiut kalaallit atorneqarnerunissaasa aqutissiuunnissaa.

Siumup sulissutiginiarpaa sulisussanik avataanit tikisitanik inuiaqatigiit pisariaqartitsinerat pilersaa-rusiorluakkamik annikillisikkiattuaarnissaa ammip qalipaataamik assigiinngisitsineq tunngavigina-gu, kisiannili maani sulisartut nunaqavissut suliassanut inuiaqatigiit pisariaqartitaannut tamaginnut piukkunnarsarneqarlutik atorneqarnissaat sallerpaajuassaaq. Tamanami pingaaruteqarpoq inuiaat kalaallit nunaminni inuiaqatigiittut nunarsuarnioqataasutut allanillu ittuukulutsitaanatik, sulisussa-tullu narrugisaanatik suliassaminut piukkunnarsarlualutik qiimallutik sulisinneqalernissaat. Taa-maammatt Siumup anguniarpaa nunaqavissut tamakkiisumik sulisorineqarlutillu atorluarneqarnis-saat.

SANAARTORNEQ

Nunatsinni Inuutissarsiutinut Qularnaveeqqusiisarnermut Aningaasaateqarfik (Grønlands Erhvervs-garantifond)

Kalaallit namminersorlutik inuutissarsiuteqartut inuutissarsiutitaarniartullu aningaasalersuinissanut unammillersinnaassutsikkullu periarfissaat pitsaanerulersinniarlugit, massakkut periarfissaasut Siumup pisariinnerulersillugit pitsanngorsaqqinniarpai.

Aningaasaateqarfik Namminersorlutik oqartussanit pilersinneqassaaq ingerlanneqarlunilu, aningaa-saateqarfik namminersortunut ataasiakkaanut ingerlatseqatigiiffinnullu periarfissiilluartumik aaq-qinneqassaaq. Anlægsfond-ip aningaasataasa ilai tassunga inissineqarsinnaapput.

Aningaasaateqarfik makkununga qularnaveeqqusiisassaaq:

- Suliffeqarfimmik annertusaanernut
- Suliassanik tigusiniarnernut
- Nioqqutissiassanik tunisassiassanillu pisiortornernut.

Ukioq kaajallallugu sanaartorneq:

Siumup anguniarpaa Nunatsinni sumiikkaluaraanniluunniit ataavartumik ukioq kaajallallugu sa-naartornerup ingerlanissaa. Tamannalu aamma pisinnaavoq aningaasanut inatsisikkut aalajangersaa-sarnerit eqaallisarnerisigut naleqqussarnerisigullu.

Tamanna pisariaqarpoq suliffeqarfiit nunatsinniittut ataavartumik inerisarnissaat aammalu aningaasat tungaatigut patajaallisarnissaat angujumallugu. Aammalu suliassat nunatsinni suliffeqarfiit angissusaannut napertuuttumik annertussuseqartassapput tamatumuuna suliffeqarfiit nunatsinniittut suliassaqtuaannarnissaat angujumallugu. Sanaartornermi minnerpaamik ukiunut marlunnet piviusorsortumik inissineqartassapput tamanna suliffeqarfiit sutigut tamatigut pilersarusiortanerannut iluaqutaassammat minnerungitsumik aningaasatigut patajaallisarneqarnissaat angujumallugu.

Siumut isumaqarpoq pisortat annertuunik sanaartortussaatiillugit imaluunniit inissianik sivisunerusumik aserfallatsaaliinermik isumaqatigiissuteqartoqartussaatiillugu suliffeqarfiit ilinniartuuteqarnissaat piunasaqaatinut ilaasariaqartoq. Tamanna pissaaq inatsisitigut iluarsinikkut.

Siumup sulissutiginiarpaa Sanaartornikkut suliffeqarfiit Nunatsinnit aallaaveqartut patajaatsumik ingerlanissamut periarfissaasa pitsanngorsarnissaat. Aammalu sanaartornermi aningaasat amerlanerpaat nunatsinni kaaviaarnissat sulissutigineqassaaq, taamaaliorneq sanaartornermi ilinniarnermi sungiusarfissat amerlinerannik kinguneqassaaq, namminersortummi Nunatsinneersut taakkuummata ilinniarnermi sungiusartussanik atuilluarnerpaasut ilinniarfiunerpaasullu.

Siumut isumaqarpoq atortussat nunatta nammineq pigisai annertunerujussuarmik atorluarneqalissasut suliffissanik amerlanerusunik kinguneqartumik aammalu aningaasat Nunatsinni kaaviaartut amerlissammata.

Nunatsinni sanaartornermi maleruaqqusat nalilersorneqassapput aammalu massakkumiit pissutsinut nunatsinni atuuttunut naleqqussarnerullugit ataqatigiisinnerullugillu aaqqiiviginissaat anguniarneqassaaq.

ANGALLANNEQ

Siumut anguniartuarpaa angallanneq tamatigoortoq eqaatsorlu minnerunngitsumillu kikkut tamat akissaqarfigisaat pisortat isumagisariaqaraat. Tamanna pingaaruteqarpoq aammalu – Siumup upperaa angallanneq akikinnerusoq anguneqarsinnaasoq upalungaarsimaneq innarlinngikkaluarlugu.

Alloriaqqinnitsinni anguniarparput angallanneq innuttaasut akissaqarfigisaat pilersissallugu, nunatta iluani aammalu avammut angalanermi takornariat kisiisa toqqammaviginagit pingaarnerusumillu innuttaasut pisariaqartitsinerat toqqammavigalugu angallannikkut aaqqissuussisoqassaaq.

Siumullu upperaa nutaamik eqqarsarnikkut kikkunnut tamanut periarfissaq akikinnerusoq ammaan-neqarsinnaasoq, iliuusitoqqat qimanneratigut.

Siumup taamatut anguniagaqarnermini aqcutigerusuppaa 90-ikkut qiteqqunnerani Inatsisartuni partiit allat peqatigalugit aalajangiussaq tassalu marloqiusamik ingerlatsineq qimallugu nutaamik eqqarsarluta akikinnerusumik silaannakkut sukkaasumik eqaatsumillu inuiaqatigiit tamarmiusut pi-masaqaataannut naapertuuttumik pilersitsisoqartariaqartoq.

Anguniarneranullu uku aqqaassapput:

- Mittarfiit pioreersut illoqarfiup inuttussusaanut naapertuuttumik ingerlanneqalissapput
- Mittarfeeqqat sioraaqqanik qallikkat illoqarfinni sinneruttuni sapinngisamik tamani pilersin-neqassapput.
- Timmisartut innuttaasut pisariaqartitaannut killormuunngitsorlu naleqquttut innuttaasunut kiffartuussinermi ator-neqassapput
- Pisortat qulakkeertariaqarpaat timmisartuuteqatigiiffik piginneqataaffigisartik imaluunniit tamakkerlugu pigisartik pisortanuunnaanngitsoq aammalu innuttaasunut amerlanerussute-qarluartunut akissaqarfigineqartumut piginneqataassallutik.
- Silaannakkut periarfissat atorluarnissaat sapinngisaq tamaat atorlugu inunnik, nioqqutissanik nioqqutissiassanillu assartuinnermut ator-neqarnerulissapput akikinnerusoq nassaarineratigut. Tassuunalu qulakkeerneqassaaq aamma aningaasat amerlanerusut innuttaasuni kaaviaartut amerlanerulerneratigut.
- Tamakku anguniarlugit angallannermi assartuinnermilu pissutsit sukumiisumik ataqatigiis-saarlugit siunertaqarluartumillu misissuiffigineqassapput

Tamakkulu anguniakkat suleqatigiilluarnikkut piviusunngortinneqartariaqarput.

Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nunatta Sullualummut atatillugu inissisimane- ra: Nunarsuarmioqatitta annertusiartuinnartumik Sullualummut soqutiginninnerat annertusiartuinnar-poq aammalu umiarsuaatileqatigiit misiliiniarlutik nalunaartalersut ikiliartornaviangillat taamaat-tumik Sullualummut atatillugu piareersaanissat maannagaaq aallartinnissaat Siumup siuttuuffigeru-suppaa periarfissanillu misissuilluni talittarfissuit aqusaartarfissaat (transit ports) upalungaarsima-nissamut tunngasut allarpasuillu pilersaarusiornermi eqqarsaatigilluaannarnagit aamma inuiaqati-giit niueqatigiinnikkut iluanaarutigisinnaasaat ilanngullugit.

ILINNIARTITAANEQ

Nunatta imminut akisussaaffigilernissaa anguniarniartuarparput. Nuna namminersortoq innuttanik ilinniarluarsimasunik atorfissaqartitsivoq. Taamaattumik ukiuni kingullerni ilinniartitaaneq suli annertunerusumik qanoq iliuseqarfigineqarpoq:

- Atuarfitsialak ineriartortinneqarpoq, inuutissarsiutitigut ilinniartitsinerit pikkorissartitsinerilu aaqqissuusseqqiffigineqarput, siunissami inuussutissarsiutinut nutaanut piareersarnermi.
- Qaffasinnerumik ilinniartitsinerit Ilimmarfiup pilersinneratigut suli annertunerusumik periarfissaqalerput.
- Maannakkullu kingullertut ”meeqquerivitsialak” atuarfitsialammut atasumik aallartisarneqarpoq.

Siumup pingaartippaa ilinniagaqarneq ataqatigiissaarlugu aaqqissuunneqarnissaa, taamaalillugu qulakkeerneqassammat meerartavut inuusuttagullu amerlanerpaat assigiinngitsutigut ilinniarniarlutik ikaarsaariarnerminni ajunnginnerpaamik aqqtissiuunnissaat.

Siumup pingaartippaa ilinniartitaanerit ima aaqqissugaassasut pitsaassutsimikkut nunanut allanut nallersuunneqarsinnaassallutik. Siumuttaaq anguniarpaa nunatsinni innuttaasut tamarmik ilinniar-nissamat periarfissaqartuarnissaat.

Taasariaqarpoq ilinniagaqannginnermut imaluunniit taamaattarnermut pissutaaqataalluinnarmat inuusuttavut aporfeqartarmata:

- meeqqat atuarfianiit ilinniakkamut ikaarsaarnermi
- ilinniarfimiit suliffeqarfimmut sungiusarfissaminnut ikaarsaarsaariarnerminni
- ilinniagaqareerluni aalajangersimasumik suliffeqalernermi

aammattaarlu:

- angerlarsimaffimiit ilinniartut inigisaannut nuunnermi
- oqaatsit allat atulernerisigut

Inuutissarsiutitigut ilinniarfiit

1981-imiilli ilinniartitaaneq akisussaaffigineqalermat ilinniarfiit ilinniakkallu annertuumik piorsaaffigineqarput, piorsaaffigineqartuassallutillu.

Siumup anguniarpaa nunatta immikkoortortaani assigiinngitsuni ilinniarfiit piorsaaffigineqarnissaat.

Siumup anguniarpaa ukioq 2020 nallertinnagu meeqqat atuarfianiit anisut 2/3-ii inuussutissarsiutitigut ilinniagaqalersimanissaat. 2005-imi naalakkersuisut ilinniartitaanermut nutaamik pilersaarusioput tamassuma anguneqarnissaa siunertarlugu. Kisitsisit kingulliit takutippaat tamatuma anguneqarnissaanut isumalluarnartorujussuulersoq.

Tamanna pisariaqarluinnarpoq soorlu makku pissutigalugit:

- suliffeqarfiit nutaat aallartialerput

- ukiuni aggersuni sulisussat tamakkununga nutaanut pilersussanut naleqqussartariaqarput Siumup siunertaraa ilinniarfiit imminnut assingusunik ingerlatallit ataatsimut kattunneqarnisaat.

Taamaaliornikkut assigiinngitsutigut pitsannguisoqarsinnaammat:

- ilinniarfiit mikisunut agguataarnagit kattunnerisigulli ingerlanneri tamanut akikinnerussaput pissarsinarnerpaajullutillu
- ilinniarfiit kattunnerisigut sulisullu assigiinngitsut - suliarninnik ilisimasaqarluartut – ataatsimuulersinnerisigut ajornannginnerulertissavaa ilinniakkanik nutaanik kimittuunik aallartitsisarnissat
- ilinniarfiit angisuut assigiinngitsunik ilisimasalinnik sulisullit, inuussutissarsiornermik tamatigoortumik piorsaaqataaffiusinnaapput inuiaqatigiinnut iluaqutaanerpaamik.

Siumup anguniarpaa Maniitsumi aluminiliorfissarsuaq piviusunngortussanngorpat Inuili-p Narsamiittup ATI-llu Maniitsumiittup kattunneqarnissaat, tamarmimmi annerusumik minnerusumilluunniit inuussutissalerinermik sammisaqartuummata. Tamatuma kingunerisaanik ATI-mi ilinniarfik aluminiliorfimmuut sulisussanut, tamatumunngalu attuumassuteqartumik sullissivinni sulisussanut ilinniarfinngortinneqassaaq.

Taakku kattunnermikkut inuussutissalerineq siuarsaaqataaffigisinnaavaat inuussutissanik tunisasiortut qanimut peqatigalugit. Tamatuma kingunerissavaa avammut inuussutissanik tunisasiatta naleqarnerulersitsisumik ineriartortinneqarnerat, taamatullu tunisasiassanik suliareqqiisarnerit ingerlannerulernerisigut suliffissat amerlanerusut pilersinneqarnerat.

Sanaartornermik Ilinniarfimmuut ilinniakkat eqiternerisigut pitsaaqutit malunnarsereerput.

Ilinniarfimmi maannakkut ingerlanneqarput sanaartornermi aatsitassarsiornermilu pikkorissartitsinerit, sanaartornermi sulisussanik ilinniartitsinerit, ilinniarnertuunngorniarneq ingeniørinngorniarnelut. Danmarks Tekniske Universitet ingeniørinngorniarnelut ingerlannerani suleqatigiinnerup saniatigut teknologimik inuussutissarsiornermillu ineriartortitsineq ingerlanneqareerpoq. Tassungali killiinnassanngilagut.

Aatsitassarsiornelut saniatigut ukiuni tulluuttuni uuliamik ujaasineq annertuumik aallunneqartussaavoq. Siunissaq eqqarsaatigalut teknikkimik teknologimillu ilinniarfiit ilinniartitsinissamut annertuumut piareersarniarlugit Siumup anguniarpaa Saviminilerinermik Ilinniarfiup Sanaartornermillu Ilinniarfiup ataatsimut kattunneqarnissaat. Taamaalilluta qitiusumik teknikkimik ilinniarfissuarmik pilersitsisinnaavugut, siunissami suliassanut annertuunut - ilinniartitsineq eqqarsaatigalugu – kivit-sinnaasumik, kinguaassatta nunatta ineriartorneranut isiginnaartuunnginissaat anguniarlugu. Siumup anguniarpaa kalaaleq tulluusimaarluni nunamini aatsitassarsiornermi suleqataasoq.

MEEQQAT ATUARFIAT

Meeqqat atuarfiat “Atuarfitsialanngornikuulluni” ukioq manna ukiut qulinngorpai, amerlaqisutigut anguniakkat anguneqarsimasut ullumikkut takuneqarsinnaallutik.

Taamaakkaluortoq Nunarsuarput allanngorartuuummat, ineriartornerlu sumiluunniit sukkaqisu-mik ingerlammat, pisut sunulluunniit tunngasut allanngorartuutut malinnaaffigissagutsigit, suli unigata Meeqqat Atuarfiata ineriartortinneqartuarnissaa “atuarfitsialaajuarnissaa” SIUMUP sulissu-tigeqqissavaa.

Meeqqat atuartitaanerminni angusarissaarnissaat, inuttullu pitsaasumik ineriartornissaat atuarfiup angerlarsimaffiullu akornanni suleqatigiilluarnerisigit anguneqarsinnaasoq SIUMUT isumaqarpoq. Meeraaneq kingusinnerusukkut inersimasunngornissamat piareersarfiinnaanngilaq, imminili inuia-qatigiinnullu imaannaanngitsumik naleqarluni. Ajunngitsumik misigisaqarlualuni, eqeersagaalluni toqqissisimallunilu meeraasimaneq, inuup ineriartorneranut inersimasunngorneranullu tunngaviu-voq pingaarlunnartoq. Taamaattumik angerlarsimaffiup atuarfiullu suleqatigiinnissaat annertusar-neqartuariaqarpoq, minnerungitsumik ilaqutariit pillugit erseqqissumik politikkeqarnissaq, anga-joqqaanut pitsaasumik meeqqaminnut piffissaqarnissaannik, akisussaaffeqarnissaannillu aqqutis-siuussisumik.

Meerartavut atuartuunermik nuannarisqaarlutik, pikkorillutik, ilikkajallutillu alliertussappata, pero-riartornerat toqqissisimanartunik atugassaqaqarfiusariaqarput. Taamaattumik SIUMUP sulissutigiuas-savaa Meeqqat Atuarfiisa ullutsinnut sanaartornikkut naleqqussartuarnissaat, atuagarsornerinnaan-gitsukkut aammali sammisassanik allanik periarfissaqaqarfiusunik inissaqartitsilluarnikkut, meeqqat innarluutillit puijornagit. Meeqqat atuarfianni angajullernut ilinniarfissanik siunnersuineq pitsan-ngorsartariaqarpoq, periarfissaannillu ujartuinerit annertusartariaqarlutik, kikkulluunniit meeqqat atuarfianiit anisut unittuunnginnissaat qulakkeerniarlugu.

SIUMUT isumaqarpoq: Meerartavut pitsaanerpaamik ilinniartinneqassappata, atuarfitsialaallu aner-saava anguniagaalu piviusumik ataavartumillu timitalersimaassagaanni, pingaarlunnartoq ilinniar-luarsimasunik ilinniartitsisussaaleqinerup sumi tamani aningornissaa, illoqarfinni nunaqarfinnilu inissaqarlualtitsinikkut, minnerunngitsumillu ajunngitsorsiasat piffinni naleqquttut atuutsinnerisi-gut.

Periarfissaq pitsaasoq maannamut atorneqareersoq, Ilinniarfissuaq Inerisaaviullu qanimut suleqati-ginerat, suli pitsanngorsaqqillugu annertusartariaqarpoq, atuartitaanerup tapertarisinnaasai TV-radio-internetilu atorluarnerisigit, tassuunakkut meeqqat nunaqarfimmiikkaluilluunniit atuartitaa-nermik pitsaasumik atugassaqartinnerat annertusarneqarlualsinnammatt.

Tamatumunnga ilanngullugu ilinniartitsisut atuarfiillu pisortaasa atuarfitsialaap ingerlanneranut pikkorissarnikkut naleqqussartuarnissaat ilinniartitsisullu nunani allani ilinniaqqissinnaanerat pe-riarfissaajuassasoq, najugarisamilu ilinniartitsisunngorniartarneq suli annertusarneqarluni periarfis-saqartuarnissaa SIUMUP suliniutiguassavaa.

Siumup anguniarpaa naalagaaffiit peqatigiit meeqqat pisinnaatitaaffiik oqariartuuteqarnerat atuar-fimmi pinngitsoorani atuartitsissutigineqartariaqartoq, nunarsuarmioqataannitalu annertusiartuinnar-tup oqaatsigit eqaallisaasoqartariaqarneranik kinguneqartoq eqqarsaatigalugu, TULUIT oqaasii allamiut oqaasiinit salliutinneqarlutik, meeqqat atuarfiini ilinniarneqalernissaat SIUMUP anguniar-paa.

PIORSARSIMASSUSEQ

Nunarput namminersorluni kultoorikkut pitsaasunik atugassaartitaasoq Siumup anguniagaraa, tamannalu “Kulturip ulluanik” pilersitsineq atorluarlugu annertusarneqartuassaaq!

Inuiaqatigiit atugarissaartut ilisarnaatigilluinnartarpaat kulturikkut sunngiffimmilu innuttaasut tamarmik uummaarissumik peqataalluarnerat. Inuiaqatigiit suliaassaraat innuttaasut kulturikkut sunngiffimmilu peqataanissaannut pitsaanerusunik tunngavissioinnissaq kiisalu innuttaasunik qaammarssanissaq.

Piorsarsimassutsikkut ineriartortitsineq tassaassaaq inuiaqatigiinnit aallavilik inuiaqatigiit kissaataat pisariaqartitaallu aallavigalugit. Siumumi isumaqarpugut piorsarsimassutsimut pisortaniit aningaasaliissutaasartut naalackersuinikkut siunertarinqartunut naapertuutsinneqartassasut.

Tusagassiuinermut tunngatillugu siammasissumik aallakaatitassioernerup nukittorsartuarnissaa pingaarteqarpoq, tusagassioernermi pitsaassuseq annerpaaq anguniarlugu TV-qarfinni radioqarfinnilu tamani tusagassiuusut teknikerillu ilinniarsimasut atorneqarnissaat anguniarneqassaaq.

Piorsarsimassutsikkut inuusaatsikkullu kalaallit oqaluttuarisaaneranni eriagisassat pingaarteqartut najukkani ataasiakkaani katersugaasiviit aamma Nunatta Katersugaasivissua Allagaateqarfialu atuagaateqarfiillu allat aqutugalugit tammatsaalineqassapput.

Eqqumiitsuliortut, sanaluttartut, atuakkiortut nipilersortartullu suliaminnut atatillugu pikkorissartinneqartarnissaat suliaminnillu ingerlatsiffissaat ineriartortinneqassaaq. Katuamut kulturikkullu illorsuarnut allanut tapeeqataaneq aqutugalugu periarfissiisoqassaaq kulturimut attuumassuteqartunik siammarterinissamut, kiisalu Nunat Avannarliit naggueqativullu kititsinniittut suleqatiginissaannut. Siumup anguniarpaa kalaaleq timikkut tarnikkullu nukittoq.

AKUULERSITSINEQ

Inuit immikkoortortatut ataatsimoortut ilaatigut assigiinngitsuusinnaasut akuulersinniarlugit immikkut sammillugit iliuuseqartoqarnissaa pisariaqarpoq: Kalaallit oqaasiinik, danskit oqaasiinik, tuluiluunniit oqaasiinik ilinniarnissamik pisariaqartitsisut, kalaallillu kulturiannik, oqaluttuarisaanerannik inuiaqatigiinnilu pissutsinik paasisaqarnissamik pisariaqartitsisut.

Inuiaqatigiinnut akuunerulersitsiniarnermi oqaatsit ilinniarneqarneri inuiaqatigiit ineriartornerannut, kalaallit ataatsimuussutsimik misigisimanerulernerannik, kinaassutsimik, pingaartumillu: Namminersornermut, aningaasatigullu imminut napatinnerulernermut periarfissarissaartitsinerulissaaq.

Taamaammat oqaatsitigut inuiaqatigiinni akuunerulersitsiniarnermut inatsimmik Siumut pilersitsiniarpoq – kinaluunnit Kalaallit Nunaanni najugalik kalaallit, danskit tuluilu oqaasiinik, kalaallilu kulturiannik inooriaasiannillu ilinniagaqarsinnaaleqqullugu.

Akuuneruneq oqaatsitigunnaangitsoq sulisoqarnikkut allatigullu periarfissatigut inuiaqatigiinni akuunerunermik timitalerneqassaaq. Siumup anguniarpaa innuttaasut ataatsimoortumik ingerlatsisut ikioqatigiittullu.

TIMERSORNEQ

Inuiaqatigiit timikkut anersaakkullu peqqissut pilersinneqassapput, aamma timersornikkut periarfisat annertusarneqarnerisigut.

Nunaqarfinni timersornikkut kulturikkullu ineriartortitsinerup nukittorsaavigiuarnissaa ilutigalugu timersortarfeeqqanik/katersuuffigisinnaasanik nunaqarfinnut naleqquttunik sanaartorerup ingerlaqqinnissaa Siumup sulissutigeqqinniarpa.

Nunatta erfalasua atorlugu OL-mi nunarsuarmioqatillu unammiaarnerini peqataasoqarsinnaalernissaa Siumup anguniarpa.

Timersornermut Højskolimik nunatsinni pilersitsisoqarnissaa suliniutaavoq, pilersitsisoqareeraluar-palluunniilli nunani allani timersornerup tungaatigut ilinniarfiit suleqatigalugillu atorluarneqarnissaa periarfissaajuaannartariaqartoq Siumup qulakkiissavaa.

Meeqqanik inuusuttunillu sungiusaasut aqutsisullu pitsaanagerusunik atugassaqaarnissaa Siumup aq-qutissiuutissavaa. Meeqqat inuusuttullu sunngiffimmini peqqinnartunik sammisaqarsinnaanerit Siumup aq-qutissiuutissavaa, timersorneruppata, kultoorikkut suliniutaappata, inuusuttunut sammi-sassaappata, soorlu nipilersornerit allallu. Sunngiffimmi ilinniartitsinerit nukittorsarneqartariaqar-put.

Nunaqarfinni sunngiffimmi sammisassaqaqtitsivinnik, ukiuugaluartumiluunniit atorneqarsinnaasu-mik, pilersitsinissaq Siumup anguniarpa.

Qimusserneq kulturitoqqamik tammatsaaliuineruvoq, taamaattumik Siumup pingaartippaa qimus-sertartut kattuffiat suleqatigalugu qimussertarnerup tammatsaaliorneqarnerata sulissutigineqartuar-nissaa.

ILISIMATUSARNEQ

Siunissami inuiaqatigiit atugarissaartut ilinniarluarsimasunik nutaaliullaqqissunillu innuttallit pilersinneqarnissaa qulakkiissagutsigu ilisimasat nutaat annertunerusullu pisariaqarput. Taamaattumik Siumut ilisimatusarnermut annertunerusumik ilinniartitaanikkut annertuusaanissamik iliuseqar-niarpoq.

Nunatta pisariaqartitai sulisoqarnermilu pisariaqartitat aallaavigalugit siunissami ilisimatusarneq ineriartortinneqartariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Ilisimatusarneq inuusutissarsiornermi nukittunerulersitsissaaq aningaasatigut kultoorikkullu ajor-nartorsiutinik aqqiiniarnermi aq-qutissiuilluni inuiaqatigiinnilu inerisaanermik annertunermik pilersitsilluni.

Ilisimatusarfimmi sulisoqarnikkut pisariaqartitanik atorfinitsitsisoqartassaaq. Ilisimatusartuuneq orniginartuusariaqarpoq. Ilisimatusarnerit inernerisa katersuuffiannik nunatsinni pilersitsisoqartaria-qarpoq.

ILAGEEQARNEQ

Siumup anguniarpa kalaaleq timikkut peqqissoq tarnikkullu toqqissisimasooq suleqataasorlu !

Ilukkut inuuneq nukittoq ingerlalluarterlu Siumup pingaartitariuassavaa.

Nunatsinni pisortatigoortumik oqaluffeqarnermi Ilagiit Kalaallit Lutherikkuusut tunngaviupput.

Upperisarsiorneq inunnut ataasiakkaanut misigissutsinullu tunngalluinnartuuvoq, taamaattumik nunatsinni upperisarsiornermi sammiviit assigiinngitsut ingerlanneqarsinnaasariaqarput.

Siumup ataqqvai ilagiit lutherikkuusut ilagiit danskit (folkekirken) ingerlanermini tunngavii assigalugit ingerlatitaanerat nangissasoq. Nunatsinnilu ilagiit nammineq siulersuissasut ilagiinni qullersaqarfik sinniisullu peqatigalugit.

Nunatsinni Ilagiinni aaqqissugaanikkut naleqqussaanissaq Siumup suleqataaffigerusuppa, soorunami ilagiit qullersaallu peqatigalugit.

Ilagiinnik sullissiviit oqaluffiit palasit illui il.il. ullutsinnut naleqquttumik nutarterneqassapput ingerlaavartumillu aserfallataalineqartarnissaat isumannaarneqassalluni.

Ilagiinni sulisooreersut sulisussallu pikkorissartinneqartarnerat ilinniartinneqartarnerallu aaqqissuullugaasumik aaliangersimasumillu ingerlanneqartalissaq.

Siumup anguniarpaa Ilagiit kalaallit namminneq ingerlatsisut ilagiit sinniisaat palasit ajoqit sulisullu tamaasa peqatigalugit.

TUSAGASSIUUTEQARNEQ

Nunatsinni isortoqisumi inuiaqatigiit katersuuffigaat nunatta Radioa TV-lu, taamatullu Internetikkut attaveqaateqalernerup inuiaqatigiit ataatsimoornerulersippai.

Attaveqaateqarnermi inoqarfiit amerlanersaat avammut attaveqarsinnaanngorput avataaniillu nutaarsiassat killeqanngiusattumik pissarsiarisinnaalerlugit. Ullumikkut nunarsuatsinnut sumulluunniit attaveqarsinnaanngorpugut paasissutissallu ingerlaavartumik ingerlaannartumillu pissarsiarisinaanngorlugit siaruartersinnaalerlugillu.

Innuttaasunut tamanut tusagassiiinnaanerup ingerlatiinnarnissaa pingaaruteqarluinnarpoq (tusagassiarfiup inuiaqatigiinnut paasissutissiisussaataitanaera public service naapertorlugu), ineriartortinneqarluni pitsanngorsarneqarlunilu. Siumup anguniartuarpaa inuiaqatigiit akooqataalluarnissaat, tamannalu anguneqarsinnaavoq radiot, tv-llu peqatigiiffii Kalaallit Nunaata Radioa-lu suleqatigalugit ineriartortitseqqinnikkut.

Nunatsinni nutaarsiassaqaartitsineq kiffartuussiviusariaqarpoq killilersuiffiunngitsoq, tamannalu pissusaaffiliivoq uppernassusilimmik ingerlatsinissamik. Nutaarsiassaqaartitsineq inuiaqatigiinnut tamanut sammitinneqartoq paasissutissiisuulluartaqarpoq, eqqortumik pissuserissaartumillu paasissutissiisarnissat pingaartillugit.

Tusagassiortut ilinniartitaaneranni tunngaviulluinnarpoq inuiaqatigiit illuinnaasiunngitsumik tusagassaqaartinneqartarnissaat.

Aviiseeraqarneq

Nunatsinni Kommunerujussuarnut aaqqissuusisimaneq ilutigalugu nunap immikkoortuini innuttaasut immiernerminnut paasissutisseeqatigiittarfissaannik pisariitsumik siammarterneqarsinnaasumik aviiseqarnissaq anguniarneqassaaq.

Nunap immikkoortuini aviiseeraqaartiternerup qulakkiissavaa paasissutissiisarneq eqqortoq nunap immikkoortuini ingerlanneqartoq, tusagassiorfiimmi angisuut ajoraluurtumik ileqquliutiinnalerpaat illuatugaannarsiortumik nutaarsiassaqaartitsisarneq aammalu inuiaqatigiinni pilersinneqartartut

nuannaarutissaasut tusarluinneqassanatik. Aviiseeraqarnek pissusiviusunik paasissutissiivittut ator-
neqartartoq siuarsarneqassaaq.

DVB-T (Digital Video Broadcasting Terrestrial) aamma radio

Tusagassiisarnikkut ingerlatsinermik assiliaq allanngorluinnartussaavoq, TV-kkut radiokkullu digitaliserinngi nuna tamakkerlugu naammassineqarpat kalaallit periarfissinneqassapput radiokkut TV-kkullu kanalinik nutaanik amerlanerusunik isiginnaagassianik tusagassanillu pilersorneqarsinnaaner-
rat. Illoqarfiit akornini radiokædikkut attaveqaatit nutarterneqarput, pitsaanerusumik attaveqarsin-
naaneq annertuumik assigiinngitsutigut periarfissaqartitsilerluni. Nutarterinerit ilutigalugit nunat-
sinni Radio TV-lu atorlugit ilinniartitsinerit misilerarneqartut aallartivinneqartariaqarput taamaalil-
luta sumiluunniit pikkorissaanerit annertusarneqarsinnaallutik, periuseq taanna nunani allani ator-
neqareerpoq soorlu Australiami, Canadami Alaskamilu.

Siumumit pingaartipparput KNR-ip tamatigoortumik nukittorsarneqarnissaa, taamaalilluni aamma
kiffartuussisussaataitanermi pisussaaffiit digitaliseriinermi inissisimanagerat qulakkeerniarlugu. Ka-
naalit arlariit aallakaatinneqartalernissaanni pisussaaffilersuinissaq pingaartinneqassaaq, soorlu i-
nuaqatigiinni soqutigisatigut tamatigoortumik sammivilinnik kalaallisut aallakaatitassiat amerlane-
rusut pilersinneqarnissaat eqqarsaatigalugu.

Nunap immikkoortuini aallakaatitassiornermik annertusaaneq

Siumumi isumaqarpugut tusagassiisarneq tamatigoornerusoq anguneqassappat tusagassiorfinnik
ingerlatseriaaseq nutarteriffiusariaqartoq. Nutaarsiassanik aallanillu tusagassiisarneq eqaannerusoq
nunattalu immikkoortuiniit tamakkiinerusumik ingerlanneqartoq ineriartorteqqinneqassaaq kommu-
nerujussuit aaqqissuuneqarsimanagerat naapertorlugu nunap immikkoortuini TV-qarfiit Radioqarfiillu
peqatigiiffii suleqatigalugit piorsaanikkut.

Internetsi atorlugu kiffartuussineq ilinniartitsinerlu

Nalunngilarput teknikkikkut ineriartorneq nunarsuatsinni sukkalluinnartumik ingerlasoq immakkut
kaabilersuaq atorlugu Island Canadalu aqutigalugit avammut avataaniillu attaveqarsinnaaneq pe-
riarfissanngorsimammatt, tamanna nunatsinni malinnaaffigalugulu peqataaffigaarput, meeqqat inuu-
suttullu pikkorilluinnartut peqataapput teknikkikkut ineriartornitsinni aammattaaq illoqarfiit inoqar-
fiillu akornini piffissaq sivikinnerpaaq atorlugu attaveqaqatigiittarneq nunatta innuttaannit ilisima-
neqarpoq atorluarneqarlunilu.

Immakkut kaabilersuup atulerneratigut periarfissiissutit amerlaqaat, suliffiit nutaat pilersinneqarsin-
naangorsimapput tamannalu eqqummaariffigisariaqarparput peqataaffigalugulu. Assersuutigine-
qarsinnaasut ilagaat internertikkut kiffartuussiviit annertuumik inerisarneqarsinnaaneri periarfissat
taakku assut eqqummaariffigineqarnissaat pisariaqarpoq.

Tusagassiuuteqarnikkut siursaavik

Tusagassiuuteqarnikkut siursaavimmik pilersitsinissaq siunertaralugu Siumut ilungersorluni sulis-
suteqarniarpoq. Siursaavik attaveqaqatigeeriaatsit nutaajusut tamaasa IT-teknologiimik tunngavillit
siursaneqarnissaannut aallaaviussaaq. Siursaavimmi ilisimasat issittumut tunngassuteqartut im-
mikkooruteqarluninartut katersorneqassapput. Siursaavimmi suliassamut pikkorissusillit aallerfigi-
neqarsinnaassapput immikkut attaveqaqatigiinnikkut inuussutissarsiutitigut aningaasarsiorfius-
naasunik ilisimasallit. Siursaavik soqutigisalinnut naapiffigiutigissaaq IT-teknologiimik assigisaa-
nillu ilisimatusartunut, ilinniartitsisunut inuussutissarsiuteqartunullu, tamakkunatigullu suleriarnis-
sanut aallaaviit toqqammavilerlugit. Siursaavik pitsaanerpaanik sinaakkusiissaaq IT-teknologiip
periarfissiissutaasa nunatsinni qanoq atorneqarnisaannik nutaajusumillu siursaanissamik.

INEQARNEQ

Nunatsinni ineqarnikkut atugariumaagassat pillugit siunissamut aqqissuusseqqinneq Siumup pimoorullugu sulissutiginiarpaa Nunarput tamakkerlugu ineqarnikkut atugarisat periarfissallu nutaamik nalilersorneqarlutik aqqissuuteqqinneqassapput ineqarnermut sanaartornermut attuumassuteqartut susassaqtullu allat peqataatillugit.

Kikkut tamarmik peqqinnartumik inissaqarnissamut periarfissaqartariaqarput qanoq akissarsiaqartigineq apeqqutaatinnagu. Ineqarfiit pitsaasuunissaat, ineriartornermut naleqquttuunissaat Siumup anguniagaani pingaernerpaanut ilaajuaannarput.

Nunatsinni innuttaasut nammineq initaartarnissaat / illutaartarnissaat Siumup anguniagaraa, taamaattumik innuttaasut namminneerlutik illutaarnissamut akiliisinnaassuseqarnissaat pillugu pisortanit tapiissuteqartarneq atukkiisarnerlu naleqqussartuarneqassapput sanaartornermi akit qafasippallaalersarnerat pinaveersaarlugu aammalu ingerlatseqatigiiffiit pisortaniit tapiissutitalimmik sanaartortitsisarneri aningaasarsiupallannissaannarmik siunertaqartut eqqumaffigineqassapput.

BSU-ikkoorlugu illutaartarneq nutaamik aqqissuuteqqillugu suliarineqassaaq, tassami maannakkut BSU-koorlugu illutaartarneq illulinnut atugassiisutaasutigut periarfissaasunut allanut naleqqiullugu allaat ajornerulersimavoq naak qanga pitsaanerpaasutut taaneqartaraluarluni.

Piginneqatigiilluni illulioriaatsit piorsarneqartuassapput ineriartortinneqarlutillu, kikkut tamarmik tulluussakkanik inissaliorinnaaniassammata. Piginneqatigiit akornanni qanoq iliuusissatut inatsisigtigut periarfissiisutaasut ullutsinnut naleqqussarneqassapput, soorlu kingornussisussaannermut aammalu illugisamik tuniniaasinnaanermut tungaasut ilanngullugit pinginnittunut tulluussarlugit. Kisianni pisortanik taperneqarluni illuuteqaraanni tassani ilaqutariinnut najugaqartussaannermik piumasagaat pinngitsoorani atuutsinneqartassaaq, taamaalilluni pisortanik taperneqarluni illuliorarneq inisialiornerlu atornerlunneqassanngimmat.

Nammineq illuliorarnerup nunaqarfimmiunut, pissakinnerusunut akunnattumillu isertitalinnut unamminartunngorlugu nutaamik aqqissuuteqqinnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Illulioriternermi inissalioriternermilu innarluutillit periarfissaat isumannaarneqartassapput.

Illulioriaatsit nutaat nunatsinneersut atorluarneqartariaqarput atortussanillu nunatsinneersunik piorsaaneq salliutinneqartariaqarluni, aamma nukissiutit ataavartut illoqarnermi atorluarlugit ineriartortittuartaqarput, tamannami aamma suliffissanik amerlanerusunik pilersitsinnarani inuuniarnikkut akikillisaataassaaq.

Issittumi illulioriaatsinik Sisimiuni Arktisk Teknologi Nutaaliorfillu suleqatigalugit piorsaaneq ineriartortituarlugu ingerlanneqartuartaqarpoq ilinniartitaanikkut aningaasalersuinikkullu.

Pisortat illuutaannik inissiaataannillu ingerlatsineq isumaginninnerlu kommunerujussuarnit ingerlanneqalernissaa piviusunngortinneqassaaq, taamatullu aamma nunaqarfimmiut namminneq illoqarikkut ingerlatsilernissaat piviusunngortinneqassaaq.

ISUMAGINNINNEQ

Isumaginninnikkut innuttaasut pisortanit ikiorserneqarnissamut periarfissaat pitsaanerulersinniarlugit ukiuni tulliuuttuni sakkortusisamik Siumut suliniuteqarniarpoq kommunit nunaqarfinnilu aqutsisut susassaqtullu tamaasa qanimut suleqatigalugit.

Inuiaqatigiit ineriartoqqinnissaannut siuariartormullu atugarissaarnissaq tunngaviusariaqarpoq. Inuiaqatigiit atugarissaarnikkut nukittuumik inissisimasut ilaqutariit tunngavissaraat ikiorneqarnissamillu pisariaqartitsisut ikiorneqarnissaat qulakkeertariaqarluni. Inuiaqatigiit atugarissaarnerat pitsaasoq tassaavoq peqqinnissamut ilinniarnissamut suliffeqarnissamullu periarfissaqarneq atugarisatigut sumi inissisimaneq apequtaatinnagu.

Innutaaqataasoq kinaluunniit pisussaavoq ilaqtutaminut, qanigisaminut nunaqqatiminullu inooqati-giinnerup timikkut tarnikkullu atoruminarsartuarnissaat suleqataaffigissallugu.

Siumup sulissutiginiarpaa inunnik isumaginninnikkut sullissinerit ikiorsiisarnerillu tamarmik, naat-sorsueriaatsit naleqassutsimik aallaaveqartut saaffiginninnermilu atugarisat tunngavigalugit naliler-suisoqartarnissaa pilersinneqassaaq ikiorsiinermi aallaaviusunnngorlugu, taamaaliornikkut Nunatsin-ni sullinneqartunut tamanut sullissineq pitsaanerppaaq naligiinnerusorlu anguneqassammat.

Inunnik sullissineri sulisorisat tamarmik ataavartumik pikkorissartinneqartarnissaat periarfissaa-juassaaq. Taamatuttaaq sullissineri ilisimasanik eqiteriffik kommunini sullissiniarnermi iluaqutaa-sussaaq naleqqussakkamik pilersinneqassaaq.

ILAQTARIIT

Ilaqtariit inuiaqatigiinni qitiupput. Ilaqtariinneq susassareqatigiinnerlu pillugit nunatsinni ataat-simoortumik politikksamik nutaamik pilersitsisoqassaaq. Ilaqtariit tunngavissinneqassapput meeqqat inuunermi aallartilluarsinnaaqqullugit, tamanna piviusunnngortinneqassaaq Inatsisartut, Naalakkersuisut, kommuunit, kattuffiit, angajoqqaat susassaqtullu tamaasa suleqatigiisillugit.

Ilaqtariit meerartallit atugarisaasa pitsaanerulersinnissaat siunertaralugu Siumup suliniuteqarnini sakkortusiniarpaa. Siumumiit anguniarparput ilaqutariit meerartallit aningaasartuutikillissaaviginis-saat; Siumup makku ilungersuutiginiarpai;

- Ineqarnermi akiliutissat meerarisat amerlassusaat naapertorlugu ilanngaasersorneqartaler-nissaat.
- Meeqquerivinnut akiliutit ilaqutariinnut qaffasinnerpaaffilerneqarnissaat piviusunnngortinne-qassaaq.
- Illoqarfinni nunaqarfinnilu meeqquerivinnik amigaateqarfiusuni paaqqinnittarfinnik sanaar-torneq siuarsarneqassasoq.

Meeqqat sumiginnakkat pillugit suliniuteqarnermi innuttaasut peqataatinneqassapput. Taamatullu ilaqutariinnik ataatsimoortitsilluni sullissineq nukittorsarneqassaaq, ilaatigut ilaqutariinnut højsko-lertitsisarnerit ingerlannerisigut. Ilaqtariit siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsisut piaartumik ikiorsiiffigineqartarnissaat Siumup aqutissiuunniarpaa. Taamaasiornikkut meeqqanik angerlarsi-maffiup avataanut inissiisarneq aamma annikillisarneqarsinnaaqqullugu.

Siumup anguniarpaa ilaqutariinnut ilinniartitsisarnerit kommuunini tamani periarfissiissutaanissaat Avannaani, Qeqqani, Kujataani, Tunumilu. Meeqqanimmi sumiginnaasarneq pillugu iliuuseqarnis-saq ilaqutariit tamarmik pisussaaffigaat.

MEEQQAT INUUSUTTULLU

Siumup anguniarpaa meeqqat, inuusuttullu toqqissimasut, peqqissut, tarnikkut timikkullu nukittuut kinaassutsiminnillu ilisarismannittut pilersinnissaat.

Siumup anguniartuarpaa ernereernerup kingorna sulinnigiffeqartarnerup sivitsornissaa, angajoqqaanngortut sivisunerpaamik meeqqatik angerlasimaffimmi toqqissillutik najorsinnaaqullugit.

Siumup anguniarpaa pisortat suliffeqarfiini tamani ersarissumik akissaatitigut annaasaqaataangitsumik sulinnigiffeqartarnerup ingerlanneqartarnissaa taamatullu ilaqutariinnut politikkip pilersinnissaa.

Ilaqutariussuseq suliffeqarnerlu oqimaaqatigiittariaqarput. Meeqqat tamarmik ilinniarsimasunik perorsaasulimmi meeqqerivimmiinnissamik neqeroorfigineqartariaqarput. Meeqqerivinnilu sulisut ilinniarsimangitsut ilinniartinneqarnissaat isumannaartariaqarpoq. Angajoqqaanngortut sivikinnerusumik sulisinnaanissamut qinigassaqaartariaqarput.

Meeqqerivinni, Meeqqat atuarfianni, ilinniarfinnilu ilaqutariinnermut meeraqarnermullu tunngasut atuarfiup peqqinnissaqarfiullu akornanni aqqissuussaasumik aalajangersimasumillu siunertaqartumik ingerlanneqartalarnissaat anguniagassatut siunniunneqarpoq.

Meeqqat inuusuttullu angajoqqaaminnut utoqqartaminnullu attaveqarnerulernissaat anguniarlugu ilaqutariit peqqinnartumik inuusaaseqalernissaannik qaammarsarneqarlutillu piumaffigineqarnerulissapput, isummersuinerillu ingerlaavartuunissaat kajumissaarutigineqarluni.

Meeqqat Inuusuttuaqqallu pisinnaatitaaffiisa illersorneqarnissaat timalikkamik isumagineqassaaq, inatsisitigullu nutarterinermi meeqqat inuusuttuaqqallu qitiutinneqarlutik pisariaqartitaallu salliutinneqarlutik allannguinerit suliarineqassapput.

Siumup Naalackersuisut, Inatsisartut kommunillu peqatigalugit sulissutiginiarpaa ukiuni aalajangersimasuni meeqqat inuusuttullu atugarisaasa tamakkiisumik pitsanngorsarneqarnissaat, ima ilusilikkamik:

- Inatsisartut, Naalackersuisut kommuunillu meeqqat inuusuttullu atugarisaannik pitsanngorsaaniarlutik tunngavissanik immikkut suliaat ingerlateqqinneqassaaq.
- Inatsisartut, Naalackersuisut kommuunillu ukiuni tulluittuni suliniutissat piviusunngortinnissaannut suleriaasissaminnut pilersaarusiussapput siunertanullu aningaasaliissuteqartartarnissaa qulakkiissallugu.

Suliassaannut ilanngullugit makku pingaartinneqassapput:

Siumup qulakkearniarpaa meeqqat pisinnaatitaaffiisa ersarissumik inuiaqatigiinnut paasititsiniutigineqartuarnissaat. Meeqqat inuusuttullu ilisimasunik katersuiffiat MIPI meeqqat pillugit misissuinnerminni saqqummiuttagaasa malitseqartinnissaat Siumup eqqumaffiginiarpaa. Ullumikkut meeqqat angajoqqaaminnik sumiginnagaasarnerat pillugu suliniartut “Meeqqat inuunerissut” peqatigiiffii pilersinneqartut Siumup suleqatiginiarpai.

Siumup anguniarpaa meeqqanik inuusuttunillu qiimasumik toqqissimasumillu peroriartortitsinissaaq, isumassuisarnerup susassareqatigiinnerullu inuiaqatigiinni toqqammavittut inisseqqinneqarnissaannut innuttaasugut tamatta peqataanissarput Siumup kaammattuutigaa.

1. Ilaqtariit meerartallit pitsaanerpaamik sullinneqarnissaat anguniarlugu, meeqqerivinni meeqqanik sullissisut siunnersorteqarnerat ingerlaavartumik ineriartortinneqassaaq, angajoqqaat qanimut suleqatigalugit.
2. Namminersorlutik oqartussat Komunillu suleqatigiinnerisigut tamanut atuuttumik meeqqerivinni akit qaffasinnerpaaffilerlugit aaqqissuunissaat Siumup sulissutigissavaa.
3. Meeraaqqerivinni Meeqqerivinnilu tamani siunertat anguniakkallu ersarissut aallaaviussapput, taamatullu akisussaaffiit pisussaaffiillu ersarissut aallaaviussallutik.
4. Meeqqerivinnik ingerlatsinermi nakkutilliineq pisariaqarluinnartoq ingerlaavartuutinneqassaaq.
5. Meeqqanik sumiginnaasarneq akuerineqarsinnaanngitsoq akiorniarlugu pisortanit suliniutit ersarissut sakkortusisamik ingerlateqqinneqassapput, angajoqqaat, meeqqeriviit atuarfiillu tamaasa suleqatigalugit.
6. Meeqqat inuusuttuaqqallu sakkortuumik tarnikkut suliassaalersimasut immikkut suliarineqarlutik ataqatigiissumik isumagineqartalnissaat piaartumik pitsanngorsarneqassaaq, taamatullu immikkut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut sullinneqarnerat pitsanngorsarneqassalluni susassaqtartut tamaasa suleqatigalugit.
7. Meeqqanut akisussaaffeqartunut, angajoqqaajusunut inatsisitigut piumaffiginninneq ersarisarneqassaaq, angajoqqaajusugullu tamatta meeqqatta pitsaanerpaamik atugaqarnissaat siunertarlugu sulinissatsinnut immitsinnut piumaffiginerunissarput tamatta isumagissagipput Siumup kaammattuutigaa.
8. Meeqqanik inuusuttunillu sullissivinnut tamanut taakkunanilu sulisunut piumasaqaatitigut aaliangersakkat pisariaqartitamut naleqqussarnissaat suliarineqarnissaaq.
9. Meeqqanut ilaqtariinnullu siunnersuisooqatigiit pilersinneqassapput.

INNARLUUTILLIT

Nunatsinni innuttaasut ikiorserneqartarfii isumagineqartarfiilu pitsanngorsarneqassapput atukkanut naleqqussarlugit, taamatullu nunatsinni innarluutilinnut najugaqarfiit pisariaqartitsinermut naaper-tuuttut sulisoqarnikkullu naleqqussaaffiusut sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlanneqassapput.

Innarluutillit sulisinnaasut sulerusuttullu sullinneqartassapput taakkununga suliffiit naleqquttut isumaginerisigut. Pisariaqartitsineq naapertorlugu innarluutilinnut suliffissat nunaqarfinni illoqar-finnilu piorsarneqassapput.

Inuiaqatigiit avatangiisillu piareersarneqassapput innarluutillit akuusinnaanngortillugit, aamma ilaa-tigut qamutinik assakaasulinnik atuisut suliffeqarfinnut, pisortat kommunillu allaffeqarfiinut, ani-ngaaserivinnut allanullu atuisutut isernissamat ajornannginnerusumik aaqqissuussiffigineqassapput.

Innarluutillit tarnimikkullu nappaatillit isumagineqarnerat pitsaanerpaaq angujumallugu pineqartut pillugit, sulisut sullissinissamik ilinniagallit amerlisarneqassapput, ullumikkullu sulisorineqartut pikkorissartuarnissaminnut periarfissinneqassapput.

Timikkut tarnikkullu innarluutilinnut inissaqarnertigut, atuarfeqarnertigut, sulisoqarnertigullu pior-saaffigineqassapput pisariaqartitanullu pisinnaasaanut naapertuuttumik Namminersornerullutik O-qartussanit Kommunerujussuarnillu aningaasalersorneqarlutik.

Nunatsinni tarnikkut nappaatillit isumagineqarnerat pitsanngorsarneqartuassaaq katsorsaasarfeqar-nikkullu piorsaaneq ingerlanneqassalluni.

Piorsaanermi innarluutillit inissaqartinniarnertat piorsarneqassaaq, ininik naleqquttunik sanasoqarne-ratigut nammineersinnaanngitsullu eqqarsaatigalugit ataatsimoortumik najugaqarfinnik pilersitsior-tornerit aqputigalugit.

UTOQQAAT

Utoqqaat pillugit politikatta inuup naleqqassusia aallaavigaa - tamatumalu toqqissisimaneq pilersis-savaa. Sullissinermi pitsaassuseq pingaarnepaatinneqassaaq. Utoqqalinermi nuannersumik qiima-sumillu inuuneqarsinnaanissamut periarfissaqartariaqarpoq.

Innuttaasut utoqqalisut suliffeqarnermiit tunuariartuaarnissaminnut pitsaasunik atugassaqaarnissaat qulakkerneqassaaq, suliffeqarfiit tamatumani ataatsimoortumik akisussaaqataanissamut pisussaaf-filerneqassapput.

Utoqqaat utoqqalersiuteqalernikkut aningaasatigullu pitsaasunik atugaqaarnissaat qulakkeerneqas-saaq. Siumup Inatsisartuni ilungersorluni sulissutigeqqinniarpaa utoqqalernerisutit nutaamik aqqis-suuteqqinnissaat, utoqqalinersiuteqarnikkut atugarisat nunani avannarlerni pissutsinut naapertuun-nerusunngorlugit;

1. Siumup sulissutigeqqinniarpaa aappariit utoqqalinersiutillit naligiittut pineqalernissaat, aappaa-soq isertitaqartillugu aappaasumut nanertuutaajunnaarlugu.
2. Utoqqalinersiutilik sulinikkut allatigulluunniit isertitaasa annertussusaat pissutigalugit utoqqali-nersiutaasut ikilisikkiartuaartarnerat aqqissuunneqassaaq, utoqqalinersiutillip sulinikkut aningaasarsiorusussinnaaneranut iluaqutaasumik.
3. Siusinaartumik soraarnerussutisiallit pensionisiaaasa naleqqussaaffigineqarlutik aqqiiviginissaat 2010-imi naammassineqassaaq.

Utoqqaat imminnut ikiorsinnaanngitsut angerlarsimaffimminiittullu pitsaanerpaamik sullinneqar-tarnissaat paaqqutarineqartarnissaallu qulakkeerneqassaaq, angerlarsimaffimmi ikiortit allallu ikior-tigalugit. Utoqqaat pisariaqartitsisut angerlarsimaffinni paaqqinnittarfinni ininilu illersugaasuni pit-saasunik naammattumik inissaqaarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Siumup qulakkeerniarpaa Utoqqaat nipaata kattuffiat ersarissumik utoqqarnut politikkeqarnertigut qanimut suleqatigineqartuarnissaa, kommunit suleqatigalugit utoqqaat siunnersorneqartarnerat ine-riartortinneqassaaq.

PEQQINNISSAQ

Siumup qulakkeersimajuarniarpaa Kalaallit Nunatsinni innuttaasut peqqinnissakkut sullinneqarnermi pitsaasumik pisortanit isumagineqartumik periarfissaqartuarnissaat. Nunatsinni najugaqarfiit tamarmik sapinngisamik assigiiaartumik sullinneqassapput. Nunaqarfiit isorliunerusullu sullinneqarnerat pitsanngorsarneqartuartaqarpoq eqaallisaavagineqartariaqarlunilu.

Illoqarfinni tamani nakorsaqtuarnissaa peqqissaasunillu sulisoqtuarnissaa Siumup sulissutigeqqinniarppaa, sulisussat pissarsiariniartarnerini nunatsinneersunik amigaateqartoqartillugu nunanit allamiut sulisorineqarsinnaanerisa pisariinnerusumik aaqquissuunnissaa Siumup sulissutiginiarpaa.

Nunatsinni avatimikkut isimikkut suliaritinniarlutik utaqqisorpassuit piaartumik suliaritinnissaat siumup sulissutiginiarpaa. Nunat avannarliit qanitavut suleqatigalugit aningaasaliissutillu naapertuunnerusunnngortinnerisigut tamanna Siumup piviusunnngortinniarppaa. Ilanngullugu innuttaasut amimikkut erloqissuteqartut nappaateqartullu pimoorusaasumik ikiorsinneqartarnissaat sulissutigineqassaaq.

Nappaassuarmik kræftimik eqqungaasut katsorsarneqartarnerat Danmarkimi ingerlanneqartartoq aamma nunani allani soorlu nunani avannarlerni katsorsartittarnissamik periarfissaqartuarnissaat tamatumunngalu ilanngullugu ilaqtat qaninnerit ilagalugit suliaritikkiartortarnissaat inissaqarnissaallu Siumup pimoorullugu sulissutiginiarpaa.

Siumut suliniuteqartuassaaq innuttaasut peqqinnikkut inooqatigiinnikkullu pitsaanerpaamik atugaqarnissaat siunertaralugu.

Peqqinnissakkut anguniagassat:

- Meeqqat toqusartut ikinnerulernissaat.
- Naartuersittartut ikinnerulernissaat
- Ajoqusernerit ajunaarnerillu ikinnerulernissaat.
- Pujortartartut ikiliartuinnarnissaat.
- Ikiaroorniutit atugaanerisa anikillisartuarnissaa.
- Imigassamik atuinerup annikillisartuarnissaa.
- Nerisassat peqqinnarnerusut nerineqarnerulernissaat.
- Kigutiluttut ikinnerulernissaat
- Sukkortut ikinnerulernissaat.

Nappaatit tunillaannartut annikillisinniarneqassapput. HIV inuiaqatigiinni siaruaqqissinnaanera tamaviaartumik pinngitsoortinniarneqassaaq.

PINAVEERSAARTITSINEQ

Pinaveersaartitsineq aqutigalugu inuiaat peqqinnarnerusumik inuuneqarnissaannut aqutissiuineq isumaginniffiit tamarmik suleqatigiissutigalugu ingerlattariaqarpaat. Pinaveersaartitsinermik suliaqarneq nukittorsartuassaaq - qitiusumi najugaqarfinnilu ataasiakkaani. Suliniarnermi innuttaasut suleqatigineqassapput.

Pinaveersaartitsinermut sunniuteqarluarlutik inuiaqatigiinni sunngiffimmi sammisassaqtitsillutik suliuartut peqatigiiffipassuit timersornermik ingerlataqartut, erinarsornermik ingerlataqartut allarpassuillu pinaveersaartitsinermi aningaasaliissuteqarluni suliniutini peqataatinnerunissaat aqutissiuunneqassaaq.

PAARISAP INUUNERITTA-Illu pinaveersaartitsinermi iluaqutaasut innuttaasunut qaninnerusumik ingerlanneqalernissaat angujumallugu kommuuninit ingerlanneqalernissaat Siumup sulissutiginiarpaa.

POLITEQARNEQ

Kalaallit Nunaanni politeeqarnerup naalagaaffimmit suli oqartussaaffigineqartup Namminersorne-
rup eqqunneqarnerani oqartussaaffiit Nunatsinnut nuukkiartuaartinnissaannut piareersartussamik
ataatsimiititaliunneqarnissaat Siumumiit anguniarneqassaaq. Suliami makkua pingaartillugit qulaa-
jarneqassapput:

- Sulisut aningaasarsiatigut assigiinngitsumik inissisimasarnerisa aaqqinnissaa
- Soraarnerussutisiassatigut atugassarititaasut aaqqinnissaat
- Nunap aggornera (nunap immikkoortuinut) malillugu aaqqis-
suussinerit nalilersorneri
- Politeeqarfiit nutarterneqarnissaat
- Aningaatigut qulakkeerinninneq
- Pinerluttulerinermik Inatsit nutaaq
- Kommunefoged-it atugarisaasa aaqqiivigineqarnerat
- Ilinniartitaanerup aaqqissuussaana
- Sinerissap qanittuani oqartussaaffiit (annaassiniarnermi pisis-
saaffiit)
- Pinerluuteqarsimangitsut sullinneqarneri (ataatassarsiuussinerit,
avinnerit, meeravissartaarniarnerit, akiliisitsiniartarnerit, biilnik
misissuisarnerit il.il.)
- Politiit angallataat inuttaasullu atugarisaat

Siumup pingaartippaa siunissami politeeqarnerup Kalaallit Nunaannut naleqqussarneqarnissaa.
Taamaattumik qallunaat naalagaaffiat peqatigalugu peqqissaartumik sulissutigineqassaaq.

EQQARTUUSSIVEQARNEQ

Kalaallit Nunaanni Eqqartuussisarnermi- aammalu Pinerluttulerinermi Inatsit 1. januar 2010 aallar-
nerfigalugu nutaarluinnaq atuutilertussaavoq. Tamannalu Eqqartuussiveqarneq Pillugu Ataatsimiiti-
laliarsuup ukiut qulit sinnerlugit sulereerluni Folketinge-mut isumaliutissiissummik inassuteqarne-
ratigut atuuttussanngorlugu aalajangerneqarluni. Allannguutissallu ersarissut ilagaat inuit pisinnaati-
taaffiik annerusumik ataqqinninneq, soorlu eqqartuussinermi illersuisut sinerissami inuit 60-it
maannakkut ilinniartinneqarput. Tassa inatsisip malunnaatilimmik allannguutissaata ilagimmassuk
1. januar 2010-ip kingorna eqqartuussanik illersuisut ilinniarsimasut kisimik illersuisutut atorneqar-
tussaammata. Aamma eqqartuussisut immikkut ilinniartinneqarput tamannalu Siumup tapersorsor-
luinnarpaa. Siumup siunertariuarpaa eqqartuussiveqarnerup inerisartuarnissaa, ataanilu taaneqartut
tunngavigalugit suliuniutit nangingneqarnissaat Siumup aalajangiusimavaa:

- Eqqartuussisarnermi inatsit nutaaq
- Eqqartuussiviit aggornerat (nunap immikkoortuinut) nalilersorlu-
git (kommunit killeqarfii malinngilaat)
- Eqqartuussiviit (allaffiillu) illutaasa ullumikkumut naleqqussar-
nissaat
- Aningaasanik qulakkeerinninneq
- Inuit saqitsaannerannut tunngasut
- Akerleriinnik naapeqatigiissitsineq, isumaqatigiissitsiniaaneq
- Ilinniartitaaneq

Siumup pingaartilluinnarpaa inuiaat inatsisitigut illersugaanerisa qulakkeersimajuarnissaa. Taamaattumik Siumup eqqartuussiveqarnerup pitsanngorsarneranut suleqataajuassaaq.

PARNAARUSSIVEQARNEQ

Siunertaavoq Kalaallit Nunaanni paarnaarussivimmik matoqqasumik sanasoqassasoq aammalu tamakkua annertuumik ullumikkut pissutsinut sunniuteqartussaallutik.

Siumup nunatsinni matoqqasumik parnaarussiveqalernissaa anguniarpaa nalunnginnatsigumi kalaaleqatitta annertuumik pinerluuteqarsimasut qallunaat nunaannut aallartinneqartarnerat pissusissami-suunngitsoq. Taamaattumik Siumup pingaartippaa ataani taaneqartut suliaassat peqqissaartumik suliarineqarlutik ingerlanneqarnissaat qulakkeerneqassasoq:

- Ilinniartitaaneq
- Aningaasanik qulakkeerinninneq
- Pineqaatissinneqarsimasunik piginnaanngorsaaneermik suliaqarsinnaaneq
- Pineqaatissinneqarsimasut inuiaqatigiinni pitsaasumik inooqataalernissaannut siunnersuisarnikkut pikkorissaasarnikkullu aqqutisuiuinissaq

Siumup pingaartippaa pinaveersaartitsineq aqqutigalugu pinerluuteqarsimasut isumagineqartarnissaat pikkorisartinneqartarnissaallu, taamaasiornikkut aamma pineqaatissinneqartartut ikiliartornissaat anguniarlugu.

KOMMUUNIT

Aasaq manna Namminersorneq juunip 21-ini 2009 equnneqartussaavoq. Tamanna inuiaat kalaallit amerlanerussuteqarlualutik taasisutiginerani akuersaarpaat. Kalaallit namminiileriartornissaannut Siumut siuttuulluni annertuumik ukiorpassuarni suliniuteqartuarpoq naak akornitsinni qularsaariuar-toqartaraluaqisoq.

Kommuunit kissaatigisarpaat innuttaasunik sullissinermi annertunerusumik akisussaaffimmik pisussaaffilerneqarnissartik. Tamanna tunngavigalugu Siumup sulissutigaa kommuunit aqqissuunerat allanngortinneqassasoq akisussaaffiisalu annertusarnerat ingerlanneqassasoq.

Ukioq manna kommunit jannuaarip aallaqqaataaniit 2009 atulersumik kommunerujussuanngorput sisamat. Kommunit kattunneranni siunertaavoq innuttaasut qanimut sullinneqarnerat pitsaanerusoq anguneqassasoq aammalu inuiaqatigiinnut akikinnerusumik allaffissorneq eqqarsaatigalugu ingerlatsisoqalerumaartoq.

Siumup anguniartuassavaa inuiaat kalaallit pisortanik sullinneqarnerat pitsaanerusoq. Taamaammatt Siumup sulissutiginiarpaa qangatut GOF-tut siunertaqartumik periarfissat nutaaliaasut aamma atorlugit innuttaasunut qaammarsaaviutigaluni paasissutissiisarfimmik pilersitsisoqarnissaa. Siumup qilanaaraa kommunit qanimut suleqatigalugit inuiaqatigiit sullinneqarnerisa pitsanngorsarnissaa.

ALLAFFISSORNIKKUT KALAALLISUT INGERLATSINEQ

Siumup nunatsinni allaffissornikkut ingerlaneq kalaallisut oqaatsivut atorlugit ingerlanneqarnissa qangali sulissutigiuarpaa tamatumalu angunissaa Siumup ilungersuutigeqqinniarppaa. Namminersorneq eqqunneqarpat kalaallisut oqaatsivut pisortatigoortumik oqaasiulissapput, tamatumalu inatsiseqarnikkut aqqissuulluarnissaa Siumup suleqataaffigeqqissavaa.

Siumup anguniartuassavaa nunami maani innuttaasut kalaallisut oqaatsivut atorlugit pitsaasumik sullinneqarnissaat.

Taamaattumik Siumup anguniagaanut ilaavoq sapinngisamik allatut oqaasillit kalaallisut ilinniartinneqartuarnissaat.

NUNAQARFIIT NUKITTUUT NAMMINERLU INGERLATSIFFIIT

Nunaqarfinni inuussutissarsiornikkut suliffeqarnikkullu ineriartortitsinissamut ataatsimoortumik periusissaliortoqassaaq, nunaqarfimmiut, kommunit susassaqtullu tamaasa suleqataatillugit.

Nunaqarfiit siuarsarumallugit Siumup sulissutigissavaa ineriartortitsinermut ingerlatseqatigiiffiit eqeersimaartumik nunaqarfinni aningaasalersuisinnaasut pilersiorternissaat. Ineriartortitsinermut ingerlatseqatigiiffiit Naalakkersuisunit, kommuninit namminersortuniillu aningaasalersorneqassapput.

Siumup ineriartortinniarpai nunaqarfiit inuussutissarsiornikkut nutaaliordiullutik suliffissaqarfiulluurtut:

- Aalisakkanik tunisassiornermi nioqputissiornermilu
- Kalaaliminernik assigiinngitsunik tunisassiornermi nioqputissiornermilu
- Angallannikkut, pilersuinikkut pisiniarfeqarnikkullu ingerlatsinerni
- Takornarianik aalisartitsisarnikkut, piniartitsisarnikkut, illusisarfiuteqarnikkut aliik-kutassaqtitsisarnikkullu.
- Nunaqarfigisami kiffartuussinertigut namminersortutut sullissisarnerni.
- Allaffissornikkut ilisimasaqassutsimullu tunngasutigut sullissinerni.
- Sanaartornikkut teknikkikkullu namminersortutut ingerlatsinertigut.

Siumup ineriartortinniarpai Nunaqarfiit kulturikkut, ilinniartitaanikkut sunngiffimmilu sammisassatigut ingerlatsilluurtut:

- Meeqquerivitsialak nunaqarfinnut naleqquttoq ingerlanneqassaaq.
- Atuarfitsialaap ingerlalluarnissaa qulakkeersimaneqassaaq.
- Ungasianiit ilinniartitsisarnerit siuarsarneqassapput.
- Inersimasunik ilinniartitseqqiisarnerit ingerlanneqartassapput.
- Qarasaasianik atuisinnaanermut ilinniartitsisarnerit ingerlanneqartassapput.
- Timersortarfeeraqarneq katersortarfeqarnerlu siuarsarneqassapput.
- Timersornikkut, timigissartarnikkut, kulturikkut ingerlatsinertigut sunngiffimmilu sammisassatigut neqeroorutit ingerlaavartuussapput.

Siumup ineriartortinniarpai nunaqarfiit isumaginninnikkut peqqinnissakkullu ingerlatsilluurtut:

- Nakorsiartarfeqarneq pitsanngorsarneqassaaq.
- Ungasianiit nakorsiartitsisarneq ineriartortinneqassaaq.
- Nunaqarfinni peqqinnissakkut ilinniarsimasunik sullissisoqarneq siuarsarneqassaaq.
- Pinaveersaartitsinikkut suliniutit siuarsarneqassapput.
- Utoqqarnik isumaginninneq sullissisarnerlu siuarsarneqassaaq.
- Innorluutilinnik innarluuteqalersimasunillu isumaginninneq siuarsarneqassaaq.
- Nunaqarfinni peqqinnissakkut isumaginninnikkullu pissutsinik paasissutissiisarneq qaammarsaanerlu siuarsarneqassapput.

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni nutaamik akisussaaffilersuinerit pisussaaffilersuinerillu ilutigalugit Nunaqarfinnut aningaasaliissutitigut aaqquissuussinerit siunissami nutaamik tunngavissinneqassapput, nunaqarfimmiut suleqataatillugit.

Nunaqarfiit ineriartorfiusut tassaasariaqarput innuttaasut nunassiffigilluarsinnaasaat, aamma nuttar-sinnaanermut aningaasaateqarfiup aqqissuuteqqinneqarluni atorluarneratigut.

Nunaqarfinni aqutsisussanik qinersereernerup kingorna Nunaqarfimmiut peqatigiiffiat KANUNUPE peqatigalugu Siumup sulissutiginiarpaa nunaqarfimmiut ataatsimeersuartinneqarnis-saat, taamaaliornikkut Nunaqarfiit imminnut napatittut pillugit aqqutissiuussinermi tunngavissat ersarissumik pilersinneqarsinnaaqqullugit.

AVATANGIISEQ

Siumup anguniarpaa sulissutiguassallugulu Nunatta avatangiisittalu mingutsitsinernut suusunul-luunniit illersorneqarnissaa, tamannalu anguniartuarneqassaq ataani allassimasut tunngaviagalugit:

Silaannaap allangoriartornerata issittumut sunniutai malinnaaffigeqqissaarneqassapput, qanorlu iliuusissat nunat allat suleqatigalugit suliarineqassallutik.

Siumut sunniuteqartumik suleqataaniarpoq, nunap avatangiisittalu tamarmiusup paarilluarneqar-nissaanut, taamaaliornikkut inuiaqatigiit ineriartornerat, inuit inuunerminni atugaat ataqqillugit, imminut nammassinaasumik tunngaveqarluni pisinnaaqqullugu, aammalu Kalaallit Nunatsinni uu-masut nunallu naatitaqarsinnaassusia piujuaannaqqullugit.

Siumut nunarsuarmi sunniuteqartumik suleqataassaaq, issittumi inuit peqqissuunissamut ulorianar-torsiortitaanginnissaat illersorniarlugu. Siumut suleqataassaaq, suliniaqatigiiffiit naleqquttut sule-qatigalugit, qanoq iliuusaasinnaasutigut nunarsuarmi nunarsuullu immikkoortuani avatangiisitigut ajornartorsiutaasut annertoorsuit issittumi uumassusilinnut sunniuteqapilussinnaasut anigorni-arnerini.

Nunatta isumannaatsuunissaa

SIUMUMIT pingaartittuassavarput avatangiisini, angallannermi, inuutissarsiornermi allanilu inuit akuuffigisaanni isumannaallisaanerup pingaarnepaanut ilaatittuarnissaa.

SIUMUP pingaartinnerpaasaasa ilagaat, naluneqanngitsutullu naalagaaffeqatigiinnerup iluani kille-qarfitta nakkutigineqarnerat ingerlanneqarpoq. Siunissami nunatta avannaarsuata nakkutiginerani Avanersuarmi piniartortatta qimussimik aningaasarsiutigalugu nakkutilliinermi peqataatinneqarta-lersinnaanerat Siumup anguniarpaa.

Siunissami nunatsinnut timmisartukkut uniarsuartigullu inuit nunatsinnut isaasut nakkutigineqarne-ranni kalaallit peqataanerulernissaat annertusarneqassaaq.

Avatangiisit isumannaatsuunissaat

Siumup piuinartitsinissamik tunngaveqarluni pisuussutit uumasut uumaatsullu pinngortitaq issit-tumi mianerilluinnarlugu atorneqarnissaat illersugaraa. Atortorissaarutit nutaaliaanerpaat pitsaaner-paat atorneqassapput.

Siumumit inatsisitigut qulakkeerusupparput kinguaassatta pisuussutigut uumasut aamma uagutsitil-li pigiumaaraat aammalu nunatsinni uumassusillit assigiinngitsorpassuit piujuaannarnissaat qulak-keerumallugu.

Siumumi ilisimaarilluarparput aatsitassarsiornermi pinngortitaq sunnerneqanngitsoorsinnaanngit-soq. Periarfissalli tamaasa atorlugit pinngortitamut sunniutaasinnaasut minnerpaaffimmiitinneqar-

nissaannut qulakkeerinneqataassaagut. Inuiaammi kalaallit qaqugumulluunniit pinngortitaq nukis-
samik aallerfigisinnaassavaat qasuersaarfigisinnaallugulu.

Suliffeqarfinni isumannaallisaneq

Inuussutissarsiutini tamani inuit ajoquserfigisinnaasaanni isumannaallisaneq inatsisigut piumasa-
qaatitigullu kiisalu paasisitsiniaanikkut qaffasinnerpaaffimminiitinneqassaaq.

Nunatsinni issittumi ingammik silami sulisartut inatsisitigut illersorneqarnerat sulisartunit minne-
runngitsumillu sulisitsisunit inatsisit piumasaqaatillu malinneqaqqissaarnissaat pingaaruteqarluin-
narpoq.

Siumup sulissutigiumavaa inuussutissarsiutini tamani isumannaallisaaernerup pitsanngorsartuarnissaa
sulisunut nunatsinnullu iluaqutaasumik.

Angallannermi isumannaallisaneq

Nunarujussuatsinni inoqarfiit siammarsimanagerat silaannakkut immakkullu angallannermi unammil-
ligassaapput imaannaanngitsut. Nunatta avannaani angallanneq ilaatigut qimussimik qamuteralan-
nillu ingerlanneqartarpoq, taamaattumillu amma tamatumani isumannaallisaneq eqqumaffigeqqis-
saagassaalluni. Angallanneq silaannakkut, immakkut, sikukkut nunakkullu isumannaallisaneq pit-
saanerpaaffimminiitinneqartariaqarpoq.

Angallanneq silaannakkut, immakkut, sikukkut nunakkulluunniit nunatsinni silap allanngoriataar-
sinnaanera eqqarsaatigalugu pingaaruteqarluinnarpoq isumannaallisaaernerup pitsaanerpaaffimminii-
tinneqartuarnissaa.

Ilisimatuut ilimasaarutigereerpaat avannaarsuata sikuusarnerata annikilliartuinnarnerata nassataanik
nunatta kitaatigut avannaatigut umiarsuit ingerlaartalerumaartut.

Siumumit erseqqissaatigissavarput tamanna uumasut pinngortitarlu sianigilluinnarlugit ingerlanne-
qartariaqartoq aammalu angallassisunut sillimaniarneq isumannaallisaaernerlu eqqarsaatigalugit
piumasaqaataatillugit aningaasaqarniarnikkut nunatsinnut iluaqutaasumik ingerlanneqarnissaa qu-
lakkeerneqassaaq.

Attaveqaateqarnikkut isumannaallisaneq

Isumannaatsumik attaveqarsinnaanerup pitsanngorsaavigineqarnissaa Siumumiit eqqumaffigilluin-
narparput. Ukiuni kingullerni attaveqarnikkut pitsanngorsaatisanik siunnersuuteqartarsimavugut
pisortat tamakiisumik pigisaannit TelePost-imit ingerlateqqinneqarsimasunik.

Radiokkut attaveqarneq 400 mill.kroonit missaanni akeqartumik pitsanngorsarneqarpoq. Oqara-
suaatit angallattakkat atorneqafigisinnaasaat piorsarneqarput. Savaatillit dvbt periarfissarilersima-
vaat. Ungasimut nakorsiartitsineq eqqunneqarpoq.

Tamakku attaveqaatit piorsartuarnissaat Siumumi sulissutigiuaassavagut nunarsuatsinni isorartuga-
luaqisumi qaninnerusutut misigisimanissarput anguniarlugu. Nunarsuarmioqataanerup piorsaaffigi-
nissaani isumannaatsumik attaveqarsinnaaneq pingaaruteqarluinnarpoq. Isumannaallisaaerner-
mut tunngasut pingaaruteqarluinnarput, Siumut isumannaallisaaerner-
mut tunngasut sammineqartillugit suleqataajuassaaq.

SILAP PISSUSAATA ALLANNGORIARTORNERA

SIUMUP silaannaap pissusaata allanngoriartornerata nunatsinni inuunermut assigiinnngitsorpassuar-tigut sunniuteqariartuinnarnera eqqumaffigilluinnarpaa. Avaqqunneqarsinnaanngitsumik kultuurik-kut, inuussutissarsiornikkut, sanaartornikkut angallannikkullu pissutsit sukkasuumik allanngoriar-torput. Aatsaat taama pilersaaruserluakkamik ingerlatsinissaq sutigut tamatigut pingaartigilerpoq.

Sanaartornermi sunniutissat

Sanaartornermut pitsaaqutaasutut taaneqarsinnaavoq silami sivisunerusumik sanaartortoqarsinnaa-lernissaa. Nunalli qeriuannartup aakkiartornerata nassataanik sanaartukkat pioreersut innarleriar-torsinnaanerata malittareqqissaarneqassaaq innarlitsaaliuinemilu iliuusissanik ineriartortitsisoqarluni. Sisimiuni Sanaartornermi ilinniarfimmi issittumi sanaartornikkut unammilligassat nutaat eqqu-maffigilluarneqarput malittarineqarluarlutillu.

Inuussutissarsiorneq

Naatsorsuutigisariaqarparput piniarnerinnarmik inuussutissarsiuteqarneq ilungersunarsiartussasoq, akerlianilli nunalerinermik uumasuuteqarnermillu inuussutissarsiorneq nutaanik periarfissaqalissa-soq. Taamaattumik allanik inuussutissarsiutitaarniarluni ilinniartitaanerit allamullu nuussinnaanermut periarfissat piareersarluakkamik pilersaaruserluartariaqarput.

Aalisarnermut iluaquteqarlunilu ajoquteqarnissaa naatsorsuutigineqassaaq. Aalisakkat ilaat tamma-rartut allat nutaat takunnissaat naatsorsuutigisassatta ilagaat. Taamaattumik tunisassiorfiit tunisas-siassanut assigiinnngitsunut naleqqussarsinnaasut siunissami sananeqartarnissaat pingaaruteqarpoq.

Umiarsuartigut angallanneq

Siunissami umiarsuartigut nunatta kitaatigut kangiatigullu avannaqqullugu ingerlaartoqartalersin-naanera nunatsinnut aningaasarsiorfissatut eqqumaffigilluinnarlugu malittarineqassaaq piffissaagal-lartillugu pilersaaruserluugu timitaleruminartunngorlugu.

Takornariaqarneq

Silaannaap kissakkiartornerata nassataanik imartatsinni ukiumut qaammatini amerlanerusuni umiar-suarsuit takornariutit angalalernissaat piareersimaffigineqassaaq, taamaattumillu siumut isigisumik ineriartortitsinissaq pingaarluinnarluni.

CO2

SIUMUP pingaartilluinnarpaa nunatsinni ingammik kiassarnerup qaammaqquteqarnerullu nukis-siuutitigut ataavartutigut piorsaaffigineqartuarnissaa. Innaallagisiorfiit erngup nukinganik ingerlasut amerlisarneqassapput CO2-mik aniatitsineq annerpaamik millisaaffiginiarlugu. Suliffeqarfiit nam-minerlu pigalugit illuutit illoqarfinni nunaqarfinnilu seqernup anorillu nukimmik tunniussinnaasaa-nik tamakkiisumik ilaannakuusumilluunniit aqqtissiuunneqartuassapput. Inissiat kiassarneranni erngup kaaviiartinneqarnera pumpilersuinikkut atorluanerulersinneqarsinnaavoq.

Nunatsinni ukiuni qaninnerni nunakkut immakkullu angallatit minnerpaamik CO2-mik mingutitsin-gitsut atornerulerulernissaat inatsisiliornikkut aqqtissiuuttariaqarpoq.

Eqqaaveqarneq

Kommunit sisamat suleqatigalugit eqqagassat ikuallassinnaasut aaqqiiviginissaat pilersaaruseriorta-riaqarpoq. Eqqagassat avatangiisinik mingutsitsinnaasut taamatuttaaq pilersaaruserluarneqassaaq. – Biilit, nillataartitsiviit, angallatit assigisaallu nunatsinnut eqqunneqarneranut atatillugu atorunnaa-

runik kommunini isumannaatsumik isumaginissaannut akitsuuserneqartalernissaat SIUMUP inatsisitigut aqputissiuunnissaa sulissutigiumavaa.

Eqqiluisaarneq

Meeqqatta mikisunnguullutilli perorsarnerannut ilaassaaq avatangiisitsinnut asuli eqqaasoqassanngitsoq. Naatsumik oqaatigalugu inuiaqatigiinni ileqquliutissavarput avatangiisitta najukkatsinni pinngortitamilu kusanartuutinnissaat.

Najugaqarfinni tamani eqqukkiartuaarneqassaaq igitassanik angerlarsimaffinni suliffeqarfinnilu immikkoortiterisarnissaq. Igitat ilaat assersuutigalugu nunamut naggorissaatigineqarsinnaapput, immaqalu igitat ilaat qimmeqarfinni piukkunnarunik qimminut nerukkaatigineqarsinnaallutik. Piffinni amerlanerni atornikunik suli atorluarsinnaasunik igiinnarnagit atoqqiisinnaaneq aqqiissuus-sanerumik immaqqa kommunit akuuffigisaannik ingerlanneqalertariaqarpoq.

Isumannaallisaaneq

Siunissami imaatigut angalasut tamarmik isumannaallisaanermi minnerpaaffilerlugu atortoqarnissaat piunasaqaatinngortariaqarpoq ilaatigut ujaasinerit akisoorujussuit pisariaqarsimannikkaluar-tullu pinngitsoorniarlugit. Isumannaallisaanermi atortut akikillisaavigineqarpata aningaasaliineq imminut akilersinnaasuujuassaaq.

Umiarsuarsuit inuppassuarnik tusintilikkaanik ilaasullit amerliartuinnartut nunatsinnukartartut siunissami inatsisitigut aqputissiuunneqartariaqarpoq imartatsinni piffinni assigiinngitsuni ilisimasaqarluartunik nunaqavissunik pinngitsooratik ilisimasortaqartalernissaat.

QATSERISARTOQARNEQ

Nunarput tamakkerlugu innuttaasut tamarmik Nunaqarfimminni Illoqarfimminnilu toqqiissisimallutik ulluinnarni inuunermik ingerlatsinissaat qulakkeersimaniarlugu Nunatsinni qatserisartoqarnerup inatsisitigut ersarissumik tunngaveqartumik aammalu qatserisartutut inissisimanerup apersuuserneqarsinnaajunnaarlugu aaqqiiviginissaa Siumup sulissutigeqqinniarpaa, taamaattumik:

- Siumumit pingaartipparput qatserisartut pitsaasumik ilinniartittuarnissaat, ilinniaqqittuarnissaallu.
- Sinerissami qatserutitigut atortorissaarutit ullutsinnut naleqquttut Nunaqarfinni Illoqarfinnilu tamani pigineqarnissaat.
- Nunami imaanilu mingutsitsinermi sillimaniarnermut pikkorissartuarnissaat, atortorissaarutitigullu malinnaajuarnissaat.
- Upalungaarsimanermi suliaqartut toqqiissisimanartumik, akissaatitigullu naleqquttumik suliffeqartutut inissisimasoqalernissaa anguniarneqassaaq.
- Takornariaqarnerup annertusiartornera malillugu takornariat upalungaarsimanikut annaassiniarsinnaanikkullu pitsaasumik sullinneqartuarnissaat ineriartortinneqassaaq.
- Innuttaasut qaammarsaaffigineqartuarnissaat imaani nunamilu ajutoornaveersaartitsinermut tunngatillugu ingerlaavartunngortinneqassaaq.
- Meeqqat atuarfiini ilinniarfinnilu tamani ikiueqqaarnermut, annikitsunillu qatserinermut tunngasunik paasisitsiniaanerit ilinniartitsisarnerillu ingerlanneqartassapput.

SIS – SIUMUP INUUSUUTUNUT SULEQATIGIIFFIANIT

Meeqquerivitsialak

Meeqquerivitsialak Inatsisartuni inatsisitigut akuerineqareersoq, sumiiffinnilu aaliangersimasuni misiligutaasumik ingerlanneqalereersoq suli annertusarniarlugu Siumut sulissaaq. Perorsaasunngorniarluni ilinniartitaaneq eqqumaffigineqarluni nalilersortuarnissaa pitsanngorsartuarnissaalu Siumup anguniarpaa kiisalu kalaallisut oqaatsitta kulturittalu meeqqerivitsialammi sallerpaatut inissisimaajuarnissaat qulakkiissallugu.

Atuarfitsialak

Atuarfitsialak pitsaasumik sunniuteqarluni aallartereersoq, suli pitsanngorsarniarlugu vikaarinillu atuinerujussuaq millisarniarlugu nunatsinni ilinniartitsisut pioreersut sulisorineqartuarnissaat suli annertusarniarlugu suliniuteqartoqassaaq, minnerunngitsumik tuluttut atuartitsisinnaasut amerlisarniarlugit ilinniartitsisunngorniat tuluttut oqaluffiusunut praktikkeriarsinnaanerit aqutissiuunneqassaaq Siumup anguniarpaa. Aammattaaq Siumup anguniarpaa meeqqat atuarkiini atuartunut taper-sorsorteqarnerup tassa mentoreqarnerup siuarsarneqarnissaa minnerunngitsumillu najungarisaaq qimannagu ilinniartitsisunngorniartarnerup siuarsartuarnissaa Siumup anguniarpaa.

Ullumikkut Qallunaat Nunaanni ilinniartitsisunngorniartarnermi sivikillisaaffigineqarluni ilinniartitsisunngorniarsinnaaneq merit periarfissaavoq, taamaammatt Siumup anguniarpaa nunatsinni ilinniartitsisussaaleqinerujussuaq qaangerniarlugu sivikillisaasalernissat periarfissiuunneqassasut. Meeqqerivitsialammi Atuarfitsialammilu massakut CREDE inerisarneqarpoq, tassa meeqqap kulturit tunngavigalugu atuartitsineq - Atuartitsineq ilikkarfiulluarmik taaneqartartoq, taamatut inerisaaneq nunatsinni iluarisimaarneqartoq Siumumi ilisimavarput taamaattumik CREDE-ip naleqqussarneqarluni inerisarneqartuarnissaa Siumup aamma pingaartippaa.

Efterskoolit AFS-illu

Nunatta iluani Qallunaat Nunaannilu efterskolertartut ukiuni makkunani annertuumik amerleriarnerat iluarisimaarnartuuvoq sulili pisariaqartitsineq naapertorlugu annertusaajuarnissaaq Siumup anguniarpaa. Efterskoolertitsisarnerup iluani siuarsaanermut atatillugu nunatsinni internationalefterskolemik aammalu timersornermut efterskolimik pilersitsinissaaq Siumup anguniarpaa. Ullumikkut angajoqqaat pissaqarnerusut meerartaat kisimik nunanut allanut AFS-eriartartut ilisimavagut, taamaammatt Siumup isumaqarpoq nunatsinni meerartagut kikkulluunniit tapiiffigineqarlutik nunanut allanut ilinniariartorsinnaasariaqartut.

Ilinniartitaaneq

Siumup anguniarpaa nunatsinni najungaavissut kikkulluunniit ilinniartitaanerisa qaffassarnissaat. Pisinnaasakinnerusut aammalu kalaallisuinnaq oqaasillit ilinniartitaanikkut suli annerusumik periarfissiuunniissaat inerisaaffigineqartuartaqarpoq. Nunatsinni ilinniartitaanikkut soorlu Ilimmarfimi ilinniartinnilu allani pisariaqartitsineq naapertorlugu naleqqussaajuarnissaaq ilinniartitaanermullu aningaasanik qaffassaajuarnissaaq minnerunngitsumik piuumassuseq akisussaassuserlu naapertorlugu ilinniakkamik ingerlatsisarnissaaq Siumup pingaartippaa. Nunatta pissarititaanik atorluaaneq ilinniartitsitaanerlu siuarsarniarlugu Sanaartornermi Ilinniarfiup suleqatigineqartuarnissaaq Siumup pingaartippaa aammalu Join-comitee aqutigalugu qaffasissumik ilinniarneq USA-mut periarfissamik ujartuinissaaq taamatullu inuusuttunut aasaanerani suliffinnik paarlaasseqatigiiffiusinnaasunik periarfissarsiuussinissaaq aqutissiuukkusullugu.

Oqaatsit

Siumup pingaartittuarppaa meeqqap inunngorneraniik kalaallisut oqaatsinik ilinniartinneqartarnissaat minnerunngitsumik nunatsinni najungaartillutik. Taamaattoq oqaatsinik allanik ilinniartitsiuarnissaq nukittorsarneqartuassasoq Siumup anguniarpaa, minnerunngitsumik tuluit oqaasii eqqarsaatigalugit. Meerartatta inuusuttortattalu allannermik atuarnermillu ajornartorsiuteqartut tusilartortattalu sutigut tamatigut piginnaangorsarnissaannut ikorfartorneqarnissaannillu sulissuteqarnissaq Siumup anguniarpaa.

Kulturi

Siumup pingaartitaraa nunatsinni kulturikkut nukittuumik inissisimanissaq, minnerunngitsumillu kulturikkut politikkipiaartumik naammassineqarnissaata sulissutigineqarnissaa, tassani isiginnaartitsinermut inatsisip, isiginnaartitsisartoqalernissaq allallu eqqumiitsuliornermut tunngasut eqqarsaatigalugit. Nunatsinni eqqumiitsuliornermik, isiginnaartitsinermik, nipilersornermik kalaallillu kulturitoqatsinnik il.il aallussaartut pitsaasumik toqqissisimallutillu suliaminnik aallussiinnarnissaat minnerunngitsumillu inuiaasutsimut ilisarnaatitta kalaallisuut piujuarnissaat siunertaralugu kinguaariillu nutaat kingornussinissaat eqqarsaatigalugu kalaallisuuliornermik ilinniarfeqalernissaq sulissutigineqassasoq Siumup anguniarpaa.

Timersorneq

Siumup anguniarpaa Kalaallit Nunaanni timersorerup nunanullu allanut unammisartoqanerup maannakkornit annerusumik siuarsaavigiuarnissaa meerartatta inuusuttortattalu timikkut peqqissuunissaat eqqarsaatigalugu, minnerunngitsumillu nunatta avataaniit pitsaasumik isigineqarnissaa eqqarsaatigalugu. Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu nunanit allanut unammisartutta OL-imi nunarsuarmioqatigillu allat unammiaarnerini tamani erfalasutta tamatigut atortalerinissaa Siumup anguniarpaa.

Kisimiillutik pilersuisut

Qinersivimmi kingullermi meeqqanut tapit iluarsivigineqarput kisianni Siumut isumaqarpoq ilaqtariinnut kisimiillutik aammalu akunnattumik isertitalinnut aqqineq suli naammanngitsoq, taamaamat ilaqtariit naapertorlugit illunut akilersuutit allanullu aningaasartuutikillisaanissaq Siumup anguniarpaa. Ullumikkut suliffeqarnerup imminut akilersinnaajuarnissaa aammalu inatsisitigut oqilisaassiffigineqarlutik nalilersuiffigineqartuarnissaat Siumup pingaartippaa.

Atornerlunneqarsimasunut iliuusissat

Siumup anguniarpaa kikkulluunniit kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut katsorsaaviannik pilersitsisoqassasoq. Akerlianillu Siumup anguniarpaa kinguaassiuutitigut atornerluisartut pinngitsooratik katsorsarneqartalernissaat, taamatut uteqattaartumik atornerluisartut unitsinniarlugit. Aammattaaq Siumup sulissutiginiarpaa, meeqqat inuusuttullu najortagaanni tamani sulilertussat aammalu meeqqat inuusuttullu peqatigiiffinni kattuffiinilu suleqataalertussat atornerluisimannginermut uppernarsaammik takutitseqqaartassasut. Aammattaaq angajoqqaat kikkulluunniit atornerlunneqarsimasunik meerallit ersarissunik iliuusissanik najoqqutassaqartarnissaat qulakkeerneqartassaaq.

Meeqqat pisinnaatitaaffii

Siumup pingaartittuarppaa nunarsuarmi meeqqat pisinnaatitaaffiisa meeqqerivinni, atuarfinni, ilinniarfinni kiisalu meeqqat inuusuttullu ornittagaanni suliffigisaannilu tamani qaammarsaassutigineqartuarnissaat. Siumup pingaartippaa meeqqat pisinnaatitaaffii sapinngisamik nunatsinni sutigut tamatigut eqquutsinniarlugit oqartussaasunit nakkutigineqassasut, soorlu:

meeqqanik kaatsitsisarnerit, meeqqanik akikinaaraluni sulisitsisarnerit, sumiginnaasarnerit, meeqqat oqartussaaqataanerat il. il. Angajoqqaat meeqqaminnik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu Siumup sulissutiginiarpaa ilaqatariinnut pikkorissaasarnerup kommuunit ilaanni misilittagaqarfigineqartoq nunatta sinneranut siammarterneqassasoq. Taamatuttaaq meeqqanut inuusuttunullu sullissineq pitsanngorsartuarniarlugu meeqqanut inuusuttunullu sullissisut soqutigisaqaqatigiillu allat suleqatigalugit meeqqanut inuusuttunullu politikki aaqqissuunneqassaaq.

Sunnigiffimmi periarfissat

Siumup anguniarpaa meerartatta inuusuttortattalu sunngiffimmi ornittagaasa illutaat illoqarfinni nunaqarfinnilu ullutsinnut naleqquttunik pitsaasumik eqaatsumillu kommuunit suleqatigalugit aaq-qissuussivigineqarnissaat.

QINEQQUSAARTITAT

Siumut Qaanaaq:

1. Jens Danielsen, Qaanaaq

Siumut Upernavik:

2. Jens Immanuelson, Upernavik
3. Nikolaj Jensen, Upernavik
4. Thimothæus Petersen, Kullorsuaq

Siumut Uummannaq:

5. Sara S. Petersen, Uummannaq
6. Apollo Mathiassen, Saattut
7. Jens Kristian Therkelsen, Ikerasak
8. Ole Møller, Nuungaatsiaq

Siumut Qeqertarsuaq:

9. Lars-Karl Jensen, Nuuk/Qeqertarsuaq

Siumut Ilulissat:

10. Palle Jeremiassen, Ilulissat
11. Edvard Geisler, Ilulissat
12. Helga Nielsen, Ilulissat
13. Pauline Mathiassen, Ilulissat

Siumut Qasigiannguit:

14. Hansiaraq Zeeb, Qasigiannguit
15. Olinnguaq Lundblad, Qasigiannguit
16. Kristian Jeremiassen, Qasigiannguit

Siumut Aasiaat:

17. Leo Rosing, Aasiaat

Siumut Kangaatsiaq:

18. Otto Jeremiassen, Kangaatsiaq
19. Nikolaj Jeremiassen, Niaqornaarsuk
20. Inunnguaq Larsen, Niaqornaarsuk (SIS)

Siumut Sisimiut:

21. Isak Davidsen, Sisimiut
22. Thomas Siegstad, Sisimiut
23. Marius Olsen, Sisimiut
24. Lars Jørgen Kleist, Sisimiut
25. Malik Berthelsen, Sisimiut
26. Lars Frederik Lundblad, Sisimiut (SIS)

Siumut Maniitsoq:

27. Ruth Heilmann, Maniitsoq
28. Johannes Fly, Maniitsoq
29. Karl Lyberth, Maniitsoq

Siumut Nuuk:

30. Hans Enoksen, Nuuk
31. Doris Jakobsen, Nuuk
32. Aleqa Hammond, Nuuk
33. Jonathan Motzfeldt, Nuuk
34. Per Berthelsen, Nuuk
35. Martha Abelsen, Nuuk
36. Kistâra Motzfeldt Vahl, Nuuk
37. Peter Olsen, Nuuk
38. Gerth Broberg Lyngge, Nuuk
39. Elisabeth Ravn Johansen, Nuuk
40. Niels Boassen, Nuuk
41. Kim Godtfredsen, Nuuk
42. Lars Mathæussen, Nuuk
43. Markus E. Olsen, Nuuk
44. Hansine Korneliussen, Nuuk (SIS)

Siumut Paamiut:

45. Kim Kielsen, Paamiut
46. Mine Kristensen, Paamiut (SIS)

Siumut Narsaq:

47. Ole Mølgaard-Motzfeldt, Narsaq
48. Avijaja Rosing Petersen, Narsaq

Siumut Qaqortoq:

49. Tommy Marø, Qaqortoq
50. Bitten Høegh-Dam, Qaqortoq
51. Niels Lund, Qanissartuut
52. Otto Kielsen, Qaqortoq
53. Christian Isaksen, Qaqortoq

Siumut Nanortalik:

54. Inge Nielsen, Qorlortorsuaq
55. Annassi Kleist Karolussen, Alluitsup Paa
56. Mari S. Abelsen, Nanortalik (SIS)

Siumut Tasiilaq:

57. Vittus Mikaelson, Isortoq
58. Andersine Hansen Kristiansen, Tasiilaq
59. Thomas Mikaelson, Tasiilaq

Siumut Ittoqqortoormiut:

60. Andreas Sanimuinnaq, Ittoqqortoormiut

Siulersuisuunerniit toqqakkat:

61. Mikael Petersen, Nuuk
62. Arkalo Abelsen, Nuuk

Hans Enoksen
Siulittaasoq